

Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ
ТИЖНЕВИК
TYGODNIK
UKRAÍŃSKI
UKRAINIAN
WEEKLY

Рік Lxviii № 18-19 (3429-3430) Варшава, 7-14 травня 2023 року, Ціна / Cena 10 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Олександра Бачика відзначено орденом князя Ярослава Мудрого. с. 2

Представники самоврядування Вармії та Мазур
відвідали партнерів в Україні. с. 3

Авторка «мужності й страху»
отримала звання професора. с. 8

ISSN 027-8254

ISSN 027-8254

Фото з Офісу президента України

Павло ЛОЗА

Олександра Бачика відзначено орденом князя Ярослава Мудрого

Під час нещодавнього візиту до Польщі президент України Володимир Зеленський нагородив почесного консула України в Перемишлі Олександра Бачика орденом князя Ярослава Мудрого. Цю відзнаку присуджують за видатні заслуги перед Україною.

Представника української меншини з Перемишля було нагороджено за значні особисті заслуги в зміцненні міждержавної співпраці, підтримку суверенітету й територіальної цілісності України, вагомий внесок у популяризацію української держави у світі. Олександр Бачик як консул опікується українськими громадянами в Польщі з 2012 року. Однак над побудовою основ польсько-українського порозуміння він працює набагато довше.

Коли розпочалася повномасштабна війна, Олександр Бачик усіляко сприяв допомозі біженцям з України. Почесне консульство в Перемишлі розширило адміністративні повноваження, створивши професійні консульські пости, щоб якнайшвидше надати необхідну підтримку. Воно також змінило офіс і тимчасово переїхало до Народного дому, будинок якого розташований в центрі міста.

Орден князя Ярослава Мудрого має п'ять ступенів. Орденом V ступеня зазвичай нагороджують відомих спортсменів, правозахисників, релігійних діячів, письменників, бізнесменів, науковців, які є громадянами ін-

Володимир Зеленський та Олександр Бачик
Фото з Офісу президента України

ших країн або особами без громадянства. Ця державна нагорода України є найвищою серед тих, що можуть отримати особи, котрі не мають українського громадянства.

Указом президента України, крім Олександра Бачика, орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня відзначено також Говарда Грема Баффетта, бізнесмена, філантропа зі Сполучених Штатів Америки, Пйотра Глінського, віцепрем'єр-міністра та міністра культури і національної спадщини Польщі, Сімонаса Кайріса, міністра культури Литовської Республіки, та Суреннайдо Перумала Найке-на, президента благодійної фундації «Humanitarian for Empowerment» зі Швейцарської Конфедерації.

Особа, нагороджена орденом V ступеня, отримує знак ордену, орденську книжку та мініатюру знаку ордену. Зазвичай нагороди всіх ступенів вручає президент країни, і ніхто не має права позбавити цієї відзнаки.

Олександр Бачик отримав орден від президента України 6 квітня в Холмі. Нагадаємо, що саме тоді Володимир Зеленський вручив почесну відзнаку України «Місто-рятівник» мерам чотирьох польських міст – Ряшева, Перемишля, Любліна і Холма.

Цьогоріч Олександра Бачика було також нагороджено почесною відзнакою «30 років Незалежності України» за внесок у побудову та збереження української пам'яті та ідентичності. Її присудила Львівська обласна рада. Нагадаємо, що протягом років почесний консул України в Перемишлі опікується українськими місцями пам'яті, зокрема каплицею-пантеоном на могилі отця Михайла Вербицького у селі Млини чи увічненням у Павлокомі. Крім того, за допомогу біженцям консул отримав у лютому цього року грамоту-подяку від Світового Конгресу Українців. ●

Церемонія на Українському військовому цвинтарі в Пикуличах, 2022 рік. Артем Валах, генеральний консул України в Любліні, та Олександр Бачик, почесний консул України у Перемишлі. Фото Павла Лози

Орест ЛОПАТА

Фото з фейсбук-сторінки Бернадети Гордеюк

Представники самоврядування Вармії та Мазур відвідали партнерів в Україні

У Києві 19 – 20 квітня відбувся Міжнародний саміт міст та регіонів, в якому взяло участь понад 400 представників місцевої влади з Європи. Серед польських делегатів був представник нашої громади віце-маршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Мирон Сич.

Саміт мав на меті посилити співпрацю між українськими та світовими органами самоврядування й залучити їх до відбудови України. У заході брали участь президент України Володимир Зеленський, генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг, пре-м'єр-міністр Денис Шмигаль та голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук.

Під час саміту Єнс Столтенберг запевнив присутніх, що Україна буде в НАТО. Зі свого боку президент Володимир Зеленський заявив про підтримку реформи місцевого самоврядування в Україні та децентралізацію влади на місцях. Варто зазначити, що адміністративну реформу в Польщі завершено вже давно, тому Україна може використати досвід свого сусіда. Крім того, саме Польща має найбільше міст-партнерів в Україні.

Мирон Сич зазначив, що саміт був нагодою провести низку ділових зустрічей у столиці України та в Рівному, місті-партнері Ольштина. Він також відвідав мешканців деокупованих міст на сході України.

«Партнером Вармінсько-Мазурського воєводства з 1993 року є Рівненська область. З представниками цього регіону ми обговорили їхні потреби. Дізналися, що матеріальної підтримки потребують тамтешні лікарні, а пожежні служби просили про спеціалізовану техніку», – каже Мирон Сич.

Делегати з Вармії та Мазур, серед яких була й голова Вармінсько-Мазурського сеймику Бернадета Гордеюк, відвідали Рівненщину, де віддали честь 23 місцевим солдатам, котрі загинули на війні. Гості з Польщі зустрілися також із мером Бучі та відвідали Ірпінь. Мирон Сич підкреслює, що його вразила поведінка звичайних громадян.

«Вони не лише впевнені в перемозі, але діловито й уперто, не рахуючи своїх робочих годин, ремонтують усе те, що по-варварськи знищив ворог», – розповідає віце-маршалок.

У Києві зараз представники Вармії та Мазур у щоденному житті не побачили жахів війни, а в розмовах жителі україн-

ської столиці говорили їм про те, що можна звикнути до повітряних тривог та необхідності спускатися до укриттів.

Саміт був також нагодою розповісти українським партнерам про ситуацію у Вармінсько-Мазурському воєводстві – регіоні, який на відстані 200 кілометрів має кордон з росією. Прикордонний рух тут повністю припинено, усі ділові контакти розірвано, а вздовж державного кордону ставлять захисну стіну. На початку повномасштабного вторгнення чутки про війська, розміщені в сусідньому Калінінграді, лякали біженців, вони не хотіли сюди приїжджати. Зараз, за словами віце-маршалка, в регіоні живе близько 30 тисяч громадян України, переважно зі східних областей.

«У нашому регіоні немає великих фірм, тому з працевлаштуванням жінок, та ще й з малими дітьми, існують труднощі», – згадує про деякі проблеми Мирон Сич. Водночас він наголошує на важливій ролі Карітасу й структур греко-католицької церкви, зокрема в Ольштині, які допомагають Україні та її громадянам, котрі потрапили на Вармію та Мазури. Як зазначає віце-маршалок, свого сусіда підтримує майже кожна місцева влада. З повітів, гмін та на рівні воєводства до України передано багато медикаментів, продуктів та пожежних машин. Мирон Сич також звертає увагу, що в українській школі в Гурові-Ілавецькому зараз вчиться близько 100 учнів з України, які незабаром складатимуть іспит на атестат зрілості. ●

Весна у пластунів

29 квітня – 2 травня в селі Заленче-Велике (Лодзьке воєводство) «Пласт – українська скаутська організація в Польщі» організувала «Свято весни».

Це один із циклічних заходів, який організація проводить щороку. На цьогорічне «Свято весни» приїхало кілька десятків дітей та молоді. Наймолодші учасники завдяки іграм, майстер-класам та пісням мали нагоду познайомитися з українською історією козацької доби. Тим часом їхні старші колеги взяли участь у змаганнях, де потренували різноманітні пластові навички.

«Свято весни» – чудова можливість побачитися зі старими пластовими друзями, познайомитися з новими, а також підготуватися до таборового сезону, що чекає попереду», – читаємо на фейсбук-сторінці організації.

Серед найближчих заходів, які запланували пластуни, – Кваліфікаційний вишкіл дійсного членства. Дводенний семінар відбудеться 20–21 травня у Варшаві. Подію скеровано до дорослих членів організації: тих, котрі лише вступили до організації, пластунів-сеньйорів, а також дорослих, охочих долучитися до Пласту.

Більше про цю та інші події на фейсбук-сторінці «Пласт Польща». Фото з фейсбук-сторінки організації

Варшава повернула у свою власність будинок школи при посольстві росії

Донедавна в будинку на вул. Келецькій 45 було розміщено середню школу для дітей російських дипломатів та декілька помешкань. Рішення про вилучення цих будівель з російської власності окружний суд Варшави прийняв 18 січня 2016 року. Згідно з рішенням, росія зобов'язана повернути будівлі у власність польської столиці та сплатити 31 мільйон злотих відшкодування за незаконне користування ними. 29 квітня цього року міська влада Варшави вилучила будівлю школи при російському посольстві.

Як написав у своєму твіттері мер Варшави Рафал Тшасковський, ці будівлі не мають жодного дипломатичного статусу та не підпадають під дію дипломатичного імунітету.

«Ми прийняли чергові будівлі, які незаконно займає російська федерація. Судовий розпорядник щойно завершив свою роботу на вул. Келецькій 45. У пришвидшеному темпі ми звернемось до мазовецького воєводи з проханням передати нерухомість Варшаві», – написав увечері 29 квітня мер польської столиці в соцмережі.

Роками міська влада спільно з Міністерством закордонних справ Польщі намагалась врегулювати юридичний статус будівель, однак не отримала жодної відповіді з російського боку. Протягом дня, 29 квітня, працівники школи та інші особи, які перебували в будівлях, – загалом 27 осіб – залишили ці приміщення, забравши з собою частину речей. Інші речі та обладнання буде передано російському посольству протягом тижня.

Посольство росії у Польщі та російський МЗС гостро відреагували на дії Варшави. «Це не залишиться без нашої твердої реакції», – ідеться в короткому повідомленні МЗС росії, яке оприлюднив сайт onet.pl.

Слід додати, що Посольство України у Варшаві офіційно звернулося до польської центральної та місцевої влад у справі будинку. Там могла би бути розміщена українська школа.

«Український танець учора й сьогодні»

29 квітня, у Міжнародний день танцю, у гданській домівці відбувся концерт «Український танець учора й сьогодні». Інформацію про подію розміщено на фейсбук-сторінці «Домівка Гданськ».

Свої таланти глядачам показав танцювальний колектив «Максимус» під керівництвом Катерини Марингос. Колектив нараховує близько п'ятдесяти осіб. Це діти та молодь з України. Переважна більшість приїхала до Польщі впродовж останнього року.

Насамкінець концерту всі учасники отримали символічні нагороди.

Захід відбувся в межах проєкту інтеграції дітей та молоді з України за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ).

Ушанували пам'ять жертв сіл Сівчина, Березка, Бахів

23 квітня члени організації Спілка українців – «Пам'ять і спадщина» вшанували цивільних жертв сіл Сівчина, Березка, Бахів, що розташовані в Підкарпатському воєводстві. Було проведено молитви на цвинтарях, де спочили колишні жителі сіл. Як зазначають члени Спілки, 11 квітня 1945 року відділ польського підпілля під командуванням Романа Кіселя, позивний «Семп», убив майже 300 українців – жителів цих місцевостей.

Форум про бізнес, культуру та волонтерство для українців у Польщі

22 квітня у Варшаві відбувся бізнес-форум «Be brave like Ukraine» («Будь відважний, як Україна») – благодійна акція, що об'єднала сотні впливових українців, які зуміли побудувати бізнес і кар'єру в Польщі чи успішно ввійти на польський бізнес-ринок. Серед них – особи зі списку Forbes, які досягли висот у світі культури та бізнесу, зірки та знаменитості. Гості заходу поділилися з учасниками Форуму своїм досвідом.

У межах події відбувся благодійний аукціон та концерт української співачки KOLA. Усі кошти від аукціону та продажу квитків буде скеровано на закупівлю генераторів для українських лікарень у прифронтових регіонах.

Організатором заходу виступила Фондація «Євромайдан-Варшава».

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

Павло ЛОЗА

Фото автора статті

Як колись співали на пограниччі

Як і про що співали колись у селах біля Перемишля, чи можливо сьогодні збирати музичний фольклор – про це в Народному домі говорили учасники дискусії, що стосувалась музики польсько-українського пограниччя.

У зустрічі взяли участь Тетяна Наконечна, керівниця гурту «Крайка» з Перемишля, фольклорист Бартош Ґалонзка, Павел Іван з Товариства «Давня музика» в Ярославі та д-р Томаш Косек з Ряшівського університету, який модерував дискусію.

Кожен з них має свій досвід збирання старовинних автентичних пісень. Проте всі наголошують, що почали це робити занадто пізно. Іншою проблемою є те, що часто важко відрізнити автентичні пісні від авторських, котрі набули поширення в часи діяльності освітніх організацій у міжвоєнний період.

– Освітня діяльність також вплинула на співочі звички. Активісти «Просвіти», які виїхали в регіони південно-східної Польщі, засновували театри та хори. Часто привозили свій репертуар. Це були обробки як світських, так і церковних пісень. У результаті український репертуар пограниччя змінився. Люди перестали співати деякі обрядові пісні, – розповіла Тетяна Наконечна та навела приклад з сімейного досвіду. – Я кілька разів просила тітку, народжену у двадцятих роках минулого століття, заспівати для мене старих пісень. Але вона не хотіла, бо вважала їх примітивними. Вона воліла співати «сучасні» пісні, романси, які всі ми сьогодні знаємо.

Траплялося, що окремі респонденти, з якими спілкувалися збирачі фольклору, могли відрізнити давні пісні від нових.

– Найбільшу кількість українських обрядових пісень мені вдалося записати у тих місцях, де українці були одноосібними жителями села. Вони часто співали їх у сімейному колі, невеликих громадах і не мали можливості поєднати свій репертуар зі, скажімо, українським «популярним», який ми знаємо сьогодні, – сказав Бартош Ґалонзка.

Павло Іван із Товариства «Давня музика» згадав, що на музичну спадщину прикордоння вплинула обов'язкова служба в армії Австро-Угорської імперії, де солдати багатьох національностей проходили службу в різних регіонах.

– Я натрапив на записи коломийок, які співали чотирма мовами – українською, польською, чеською та угорською. Можна назвати це першою хвилею глобалізації музики в мікрівимірі. І коли ці солдати після служби поверталися до свого села, вони привозили нові мелодії, – поділився спостереженнями Павло Іван, у родині якого колядки співали українською та польською мовами.

– Дід і його брати були хрещені за греко-католицьким і римо-католицьким обрядами. Тому ту саму колядку вдома співали двома мовами, – додає він.

Це була звична практика в родинях, що мешкали на прикордонних територіях, де українці ходили на свята до поляків і навпаки. Одну з таких пісень – «Народився Христос у Вифлеємі» – записано на платівці перемиської «Краєчки». Як зазначив Бартош Ґалонзка, траплялося, що на мелодію польської колядки створювали новий український текст для потреб певного регіону чи села.

– Були й запозичення з іншого боку, особливо після II Світової війни. Наприклад, польською мовою було написано слова на мелодію українських колядок «Во Вифлеємі нині новина», «Нова радість стала» або «Бог предвічний», – додає Бартош Ґалонзка. – Римо-католицькі священники часто дбали про те, щоб такі пісні збереглися, тому вони увійшли до літургій у храмах та існують донині.

Разом з українцями, депортованими до УРСР у 1946 році та виселеними у 1947 році на захід Польщі, «перейшли» й пісні. Їхня доля різна.

– У мене є записи бойківських гуртів, учасники яких були переселені на Донеччину. Оригінальні пісні вдалося зберегти, тому що на людей, котрі їх співали, не впливала польська музика на відміну від українців у Польщі, – зазначила керівниця «Крайки».

Багато старовинних автентичних пісень було втрачено внаслідок акції «Вісла».

– Під час переселень у 1947 році роз'єднували сім'ї, цілі села, щоб вони не були згуртовані. Тому не можемо почути, як деякі пісні звучали розділеними на голоси чи з живою музикою. І вже ніколи цього не дізнаємося, – констатує Тетяна Наконечна.

Розселення української спільноти вплинуло на репертуар, який можна почути сьогодні.

– Коли в одному селі опинялися, наприклад, бойки, холмщак чи українці з Надсяння, то, очевидно, привозили свої мелодії. Однак на спільному весіллі, танцювальній забаві співали пісні, які знали всі. Звідси й популярність до сьогодні таких творів, як «Ой, чорна я си, чорна», «Несе Галя воду». Давні ж, автентичні пісні, що їх українці понад 70 років тому привезли із собою, – забулися, не збереглися, – зауважила українка з Перемишля. Водночас вона зазначила, що саме такий репертуар, який знали всі, був одним з елементів, що допоміг українській громаді в Польщі перетримати протягом років.

– Бо ці пісні єднали в одну українську громаду незалежно від регіону походження, – вважає Тетяна Наконечна. ●

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

ПОДІЇ ТИЖНЯ

**Контрнаступ ЗСУ:
невдовзі почнеться або вже почався**

Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг заявив 27 квітня, що країни НАТО передали Україні 98% обіцяної техніки – майже 2 тисячі одиниць. За його словами, Україна має достатній військовий потенціал, щоб звільнити території від російських окупантів. «Союзники та партнери по НАТО надали Україні безпрецедентну підтримку. Понад 98% бойових машин, обіцяних Україні, вже поставлено», – сказав він. Генсек НАТО пояснив, що йдеться про понад 1500 броньованих машин, 230 танків та іншої техніки, включаючи велику кількість боєприпасів. Про те, що Україна вчасно отримає обіцяну техніку для контрнаступу, перед цим заявляв також головнокомандувач Об'єднаних збройних сил НАТО в Європі генерал Крістофер Каволі.

Марк Міллі, голова Об'єднаного комітету начальників штабів та генерал США, вважає, що українські війська вже готові до наступальних дій завдяки допомозі західних країн. Про це повідомляє «Голос Америки» з посиланням на інтерв'ю Міллі журналу Foreign Affairs.

«ЗСУ можуть як вести наступ, так і тримати оборону. Їм належить виконати значну роботу з планування, координації тощо, якщо вони проводитимуть наступальну операцію, але до наступу і оборони вони готові», – каже Міллі.

На його думку, путін прагнув швидко захопити Київ, за чотири-шість тижнів просунути від російського кордону до Дніпра, а потім позбавити Україну доступу до Азовського моря. Однак росія не досягла своїх стратегічних цілей військовим шляхом, і наприкінці березня або на початку квітня минулого року путін скоригував свої стратегічні цілі, вирішивши обмежитися південними областями України, зміцнити владу на Донбасі та забезпечити Крим. Тим часом Україна провела два вельми успішні контрнаступи, під час яких російські війська були змушені відступити, в той час як українські – зімкнули ряди і відновили оборону. Незважаючи на це, протягом зими «значні території практично не переходили з рук у руки, за винятком, можливо, Бахмута», зазначив генерал. «І тоді українці попросили нас про допомогу в нарощуванні своїх сил, для того, щоб у них була можливість проводити наступальні операції із застосуванням механізованої бронетехніки і піхоти. Ми зробили це, але поки неясно, що з цього вийде», – підсумував Міллі.

Українські високопосадовці також заявляють про готовність до активних дій. 28 квітня міністр оборони України Олексій Резніков зазначив, що підготовка України до контрнаступу перебуває на завершальній стадії. А президент Володимир Зеленський 3 травня анонсував, що «схоже будуть наступальні дії».

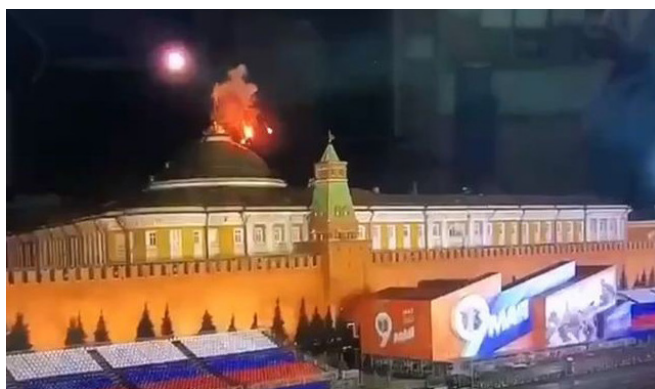
Натомість засновник російської ПВК «Вагнер» Євген Пригожин вважає, що «все вже почалося». Він стверджує, що ЗСУ пішли в наступ і найближчим часом почнеться

«активна фаза»: «Я вважаю, що наступ української армії вже, власне кажучи, почався. Ми бачимо високу активність ворожої авіації, високу активність по периметру і всередині нашого фронту. Якщо всередині наш фронт ми контролюємо, то по периметру, на жаль, ситуація виглядає не найкращим чином. І тому наші фланги... наскільки вони надійні... я поки що промовчу із ввічливості. Уже все пішло. Коли це перейде в активну фазу? Думаю, що найближчим часом. Можливо, найближчими днями». Також Пригожин нарікає, що «ворог активізувався за межами історичних кордонів України» та пояснює, що має на увазі «ситуації з поїздами, безпілотниками» тощо.

Так, у російській Брянській області, що межує з Україною, внаслідок підризу колії з рейок зійшов потяг, який перевозив пальне. Губернатор області Олександр Богомаз зазначив, що на залізничній колії «спрацював невстановлений вибуховий пристрій, внаслідок чого зійшов з рейок локомотив вантажного потяга. Постраждалих немає». Також повідомлялося, що потяг із 60 вагонів був завантажений нафтопродуктами і пиломатеріалами, 7-8 вагонів перекинулося, була пожежа.

Останніми днями відбулися також вибухи у Козачій бухті Севастополя та біля чорноморського порту Тамань у Краснодарському краї. У Севастополі, ймовірно, після удару безпілотника спалахнув резервуар з паливом, заявив голова анексованого росією міста Михайло Развожаєв. За його словами, площа пожежі склала близько 1000 квадратних метрів, їй присвоєно найвищий рівень складності. А біля Тамані загорілася цистерна з нафтопродуктами, перед спалахом пожежі жителі поблизу почули вибух, попередньо припускають, що причиною також став удар безпілотника. Пожежі було присвоєно найвищу – п'яту – оцінку ризику, її площа становила 1200 квадратних метрів.

А в ніч на 3 травня відбувся «хлопок» над Кремлем. Прес-служба Кремля заявила, що українські безпілотники «намагалися завдати удару» по кремлівській резиденції президента РФ Володимира Путіна, та називає подію «спланованою терористичною акцією» і «замахом на президента Росії». Росіяни зазначають, що «в результаті вжитих військовими і спеціальними службами своєчасних дій із застосуванням систем радіолокаційної боротьби (літальні) апарати були виведені з ладу». Та додають, що «російська сторона залишає за собою право вжити заходів у відповідь там і тоді, де і коли вважатиме за потрібне». Видання «Медиазона» опублікувало відео атаки, яке виклали жителі районів Якиманка-Замоскворіччя. У телеграм-каналі району повідомили, що місцеві жителі чули в районі Кремля «хлопок», який «за силою був схожий на гуркіт грому». Крім того, вони бачили в небі іскри.

Вибух над Кремлем. Скріншот з відео

Трагедії в Умані та Херсоні

росіяни натомість атакують цивільну інфраструктуру в Україні. Зокрема, 28 квітня в Умані (Черкаська область) російськими ракетами було пошкоджено 10 багатоквартирних будинків, а в одній дев'ятиповерхівці зруйновано цілий під'їзд – там загинуло 7 людей (серед них одна дитина), а ще 17 були травмовані.

Зруйнований під'їзд будинку в Умані. Фото з фейсбук-сторінки міністра МВС Ігоря Клименка

А 3 травня внаслідок масованих російських обстрілів Херсона та області загинула 21 людина, 48 отримали поранення. «Світ повинен це бачити та знати, – написав президент Володимир Зеленський на своїй фейсбук-сторінці. – Залізничний вокзал і переїзд, домівка, будівельний магазин, продуктовий супермаркет, автозаправка – знаєте, що об'єднує ці місця? Кривавий слід, який залишає росія своїми снарядами, вбиваючи мирних людей у Херсоні та на Херсонщині. Станом на зараз – 21 загинула людина! 48 поранених! Усі цивільні! За один неповний день! В одній області! Мої співчуття родинам і близьким загиблих. Ми ніколи не пробачимо винних. Переможемо країну-зло та змусимо всіх винних відповісти!»

Атакований супермаркет в Херсоні. Фото з фейсбук-сторінки президента Володимира Зеленського

«Економічний безвіз» для України продовжено

Україна домовилася з ЄС продовжити «економічний безвіз» на рік і розблокувати транзит товарів, повідомив прем'єр-міністр України Денис Шмигаль. За його

словами, припинено блокування транзиту понад 500 позицій українських аграрних товарів, а український бізнес зможе і надалі продавати свої товари в Євросоюз без будь-яких квот, мит чи тарифів; вдалося відновити доступ української аграрної продукції на європейський ринок.

«Спільно з Єврокомісією вдалося домовитись про припинення блокування транзиту понад 500 позицій українських аграрних товарів. Робота „Шляхів солідарності“ продовжиться. Знято всі інші односторонні заборони, які були введені п'ятьма сусідніми країнами», – зазначив український прем'єр. Він додав, що на рівні Єврокомісії вибудували компромісний механізм, який передбачає обмеження щодо експорту чотирьох позицій української аграрної продукції до сусідніх країн. «Але це виключно тимчасове обмеження, яке діє до 5 червня», – повідомив глава уряду.

Нагадаємо, нещодавно Польща заборонила імпорту сільськогосподарської продукції з України. Услід за нею на такий крок пішла і Угорщина, а Словаччина заборонила експорт зерна. Згодом міністри сільського господарства Польщі, Болгарії, Румунії, Словаччини та Угорщини написали лист до Європейської комісії з пропозицією розширити перелік продукції з України, яку заборонено імпортувати. Згодом Європейська комісія домовилась із цими державами щодо імпорту української агропродовольчої продукції, а посли країн-членів Європейського Союзу підтримали продовження лібералізації торгівлі з Україною.

Короткометражка української режисерки – в Каннах

До головного конкурсу короткометражних фільмів 76-го Каннського кінофестивалю, що відбудеться в травні, відібрали фільм української режисерки Анастасії Солоневич і польського режисера Дам'яна Коцура «Як це було» (As it was).

Стрічка розповідає про один день зими 2023 року в Києві: Лера, яка майже рік живе в Берліні, повертається додому вперше після початку вторгнення. У Києві вона зустрічає свого друга Кирила, з яким проводить цей день, занурюючись в рутину життя країни у війні.

Крім «Як це було», до конкурсу потрапили ще 11 фільмів з Аргентини, Колумбії, Іспанії, США, Франції, Угорщини, Індонезії, Ісландії, Норвегії, Великої Британії. Переможця конкурсу короткометражних фільмів оголосять 27 травня.

Крім цього, у програмі Cannes ACID (Асоціація незалежного кіно та його розповсюдження) покажуть повнометражну документальну стрічку польського режисера Мацея Хамели «Звідки куди» (In the Rearview). Цей фільм спільного виробництва Польщі, Франції та України (кінокомпанія «435 FILMS») розповідає про евакуацію після 24 лютого 2022 року. Українські біженці сідають в евакуаційний автобус і розповідають про те, що їм довелося пережити. За кермом автобуса – сам режисер, який везе своїх героїв подалі від війни. Минулого року він долучався як волонтер до перших евакуацій з польсько-українського кордону та з віддалених районів Чернігівщини та Донбасу.

Жодний український повнометражний ігровий фільм цього року не увійшов до програми Канн.

Боґуміла БЕРДИХОВСЬКА

Авторка «мужності й страху» отримала звання професора

Фото з архіву НС (автор – Дмитро Ларін)

Оля Гнатюк, українознавиця, дослідниця в галузі історії ідей, перекладачка, дипломатка, ініціаторка багатьох польсько-українських заходів, нещодавно цілком заслужено отримала звання професора. Уся діяльність професорки Олі Гнатюк пов'язана з українським та польсько-українським контекстом. Вона активно працює в багатьох сферах польсько-українських відносин та виконує тут різні ролі, що доповнюють одна одну.

Дослідниця. Мабуть, основною є її дослідницька робота. Діяльність у цій галузі можна поділити на два напрями: публікація джерел та інтелектуальна рефлексія над історією ідей та питаннями ідентичності. Почалося все із захоплення бароко та фольклором Гуцульщини, як-от у працях «Українська барокова духовна пісня» (Київ, 1994), «Барокові духовні пісні з рукописних співаників Лемківщини» (Львів, 2000), «Відьми, чорти й святі Гуцульщини» (Варшава, 1997). Однак провідною темою досліджень професорки стало ХХ століття. Першою була одна з найважливіших її праць, присвячена змінам

ідентичності в Україні наприкінці ХХ століття, під назвою «Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність». Книжку видано в Польщі 2003 року, а український переклад опубліковано в Києві 2005 року. Ця праця стала справжньою подією для обох країн. Її одразу помітили та відзначили спершу у Варшаві нагородою наукового видання «Przegląd Wschodni» (2003), потім у Любліні науковою нагородою імені Єжи Гедройця Університету Марії Кюрі-Скłodовської (2004). Уважно вивчивши матеріали художніх текстів, дослідниця показала важке українське «прощання з імперією» та небезпеку нативізму¹, який вона першою помітила в українському інтелектуальному дискурсі, зокрема в колах, що зазвичай вважають проєвропейськими.

Широкий резонанс викликала нова праця професорки Олі Гнатюк. Книжка «Мужність і страх» (Київ, 2015, Войновіце, 2016, англomовне видання «Courage and Fear», 2020), яку присвячено воєнній долі львівської інтелігенції – української, польської та єврейської. Вона отримала відзнаку «Варшавська прем'єра місяця» та була номінована на премію ім. Казімежа Мочарського, історичну нагороду «Polityka», нагороду ім. Єжи Туровича, вроцлавську літературну премію Центральної Європи «Ангелус» та премію «Історична книжка року» ім. Оскара Галецького Інституту національної пам'яті (IPN) та TVP. Ця праця належить до напряму мікроісторії, й у цьому контексті неможливо переоцінити її значення для української та польсько-української історичної дискусії. Оскільки амбіція великих історичних наративів² – це розповідь, «як усе було», й у такий спосіб створення певного образу всієї нації, цінність мікроісторій полягає в тому, що вони показують: усе було не таким простим і однозначним. Вони описують як окремі особи чи спільноти, що піддаються тиску історичних та політичних обставин («великих наративів»), виходять за межі обмежень або, навпаки, піддаються їм. У великих наративах нації виконують однозначні ролі. Тим часом мікроісторія показує, наприклад, як польська родина Левковських та українська художниця Ярослава Музика (засуджена в 1948 р. за співпрацю з націоналістичним підпіллям до 25 років ув'язнення, звільнена в 1955 р., після смерті Сталіна) допомагали єврейській родині Лілле чи як старий український письменник-комуніст Петро Панч намагався врятувати польських письменників, арештованих НКВС 1940 року у Львові.

Варто згадати книгу професорки Гнатюк, написану у співавторстві зі мною. Ідеться про «Бунт покоління: Розмови з українськими інтелектуалами» (Люблін, 2000). Це була перша в Польщі розповідь про долю української інтелігенції в радянський період. Про волю до виживання й стійкість українського народу та його культури, що дивує та вражає. Ці історії виявилися такими цікавими, що книгу було перекладено українською мовою (Київ, 2004), а чеський переклад зробила дисидентка й чудова перекладачка Петрушка Шустрова.

Професорка Оля Гнатюк також є головною редакторкою одного з найбільших проєктів з видання джерельних документів, який зараз реалізують в Україні. Ідеться про видавничу серію «Україна – Європа: 1921–1939».

До академічної діяльності слід також додати серію «Polski Studii», яку започаткувала професорка: польські тематичні номери в київській «Критиці» (№ 9-10/2004

та 7-8/2010), одному з найбільш смислотворчих українських часописів. Професорка Гнатюк є авторкою низки текстів, а також передмов до книжок Ярослава Грицака («Нова Україна. Нові інтерпретації». Войновице, 2010), Чеслава Мілоша («Велике князівство літератури. Вибрані есеї». Київ, 2011) та Романа Шпорлюка («Формування сучасної України: західний вибір». Варшава, 2004). Потрібно згадати про діяльність професорки Олі Гнатюк як енциклопедистки: авторка близько 60 статей до «Енциклопедії PWN», присвячених українським письменникам, та статей про історію Польщі в «Політичній енциклопедії НАНУ». Варто додати, що саме професорка, будучи радницею Посольства Польщі в Києві, стала ініціаторкою Конкурсу імені Єжи Гедройця на найкращі українські магістерські та докторські роботи про Польщу та польсько-українські відносини.

Педагогиня. Оля Гнатюк була професоркою Інституту славістики Польської академії наук і Центру Східноєвропейських студій Варшавського університету та досі викладає в Національному університеті «Києво-Могилянська академія». Серед її учнів – перекладачі Катажина Котинська та Рената Руснак з польського боку або Олесь Герасим, Маріанна Кіяновська та Наталка Римська з українського, які вже мають власну незалежну позицію в перекладацькому ремеслі. У 2010–2022 рр. професорка керувала спільною магістерською програмою Варшавського університету та Києво-Могилянської академії.

Перекладачка. І тут заслуги Олі Гнатюк важко переоцінити. По суті, вона переклала польською мовою найважливіших письменників і поетів України кінця ХХ століття. Саме її перекладацькому таланту своїм польським дебютом завдячує один з найвідоміших сучасних українських письменників, поетів й есеїстів Юрій Андрухович. Збірки есе «Erz-hertz-perc» (Варшава, 1996), «Ostatnie terytorium» (Воловець, 2002), романи «Rekreacje» (Ізабелін, 1994), та «Prewersja» (Воловець, 2003) – це книжки, які вкорінили Андруховича в нашої культури. Вона також познайомила польського читача з творами Юрка Іздрика, одного з найяскравіших письменників уже середнього покоління; Ігоря Калинця, поета, який замовк кілька десятиліть тому, але свого часу був орієнтиром для молодих українських поетів. Зрештою, як і з іншим митцем – Василем Голобородьком, котрий походить зі сходу України. До речі, внаслідок війни, тоді ще на сході України, Голобородько, як і сотні тисяч його земляків з Донбасу, опинився серед так званих внутрішньо переміщених осіб. Доробок перекладачки з художньої літератури варто доповнити антологіями: «Rybo-wino-kur» (Варшава, 1994), «Stepowa legenda: antologia ukraińskiej

Відзначення 30-ліття Незалежності України у Варшаві. Фото з архіву НС (автор – Павло Лоза)

małej formy prozatorskiej lat 1830–1930» (Варшава, 2003), підготована спільно з Ларисою Шост, та «Sny o Europie» (Краків, 2005).

Крім художньої літератури, в її перекладацькому доробку містяться твори Наталії Яковенко «Historia Ukrainy od najdawniejszych czasów do końca XVIII w.» (Люблін, 2000), перша книжка Миколи Рябчука, видана в Польщі, «Od Małorosji do Ukrainy» (Краків, 2002) й історичний репортаж Олександра Зінченка «Godzina rapugi» (2015).

Публічна інтелектуалка. І ще декілька слів про роль професорки Олі Гнатюк як публічної інтелектуалки. Її голос присутній у найважливіших польсько-українських дискусіях останніх тридцяти років. Тут професорка Гнатюк виступає послідовницею середовища паризького щомісячника «Культура». Безперечно, мета її діяльності, як сказав би Єжи Гедройць, – нормалізація польсько-українських відносин. Це не означає, що вона не бачить проблем, помилок чи упущень обох сторін. Проте все піддається критиці з вірою в те, що ситуацію можливо змінити, хоча іноді й дуже важко (цей спосіб мислення був близьким також редакторів паризького щомісячника Єжи Гедройцю).

Оля Гнатюк є людиною пограниччя в тому сенсі, що вона відкриває Польщу для України, а Україну для Польщі. Коли справи йдуть добре, це фантастичне становище. Але коли виникають проблеми у двосторонніх відносинах, перебування на цьому місці вимагає сміливості, послідовності та глибокого переконання, що твоя робота потрібна. Цього професорці Олі Гнатюк ніколи не бракувало й не бракує. ●

1. Тут ідеться про політичну позицію, що вимагає сприяння й надання привілейованого статусу корінному народу або нації в порівнянні з приїжджими або іммігрантами – ред.

2. Послідовний виклад читачеві або слухачеві взаємопов'язаних подій, образів, фактів тощо – ред.

Мирослав ТРОФИМУК

Фото автора статті

Україна і Польща: шляхи до незалежності

12 квітня в Польському театрі ім. Шифмана у Варшаві відбулася дискусія під назвою «Дороги до незалежності» з циклу польсько-українських зустрічей «Спільні справи», яку організували Фонд Осередку КАРТА, Український дім та Об'єднання українців у Польщі, завдяки підтримці Маршалковського управління Мазовецького воєводства.

«У польсько-українських дискусіях останніх 30 років домінувало минуле. Останні 10 років ознаменувалися суперечкою про Волинь. Ця історична перспектива значною мірою затьмарювала думки про сьогодення та майбутнє. Тим часом польське та українське суспільства, особливо за останні 10 років, ставали дедалі ближчими одне до одного. Варто сказати, що згідно з опитуваннями громадської думки останніх років, українці вважають Польщу та поляків найдружнішою країною та нацією. Ніхто – від простого громадянина до політика найвищого рангу – не приховує зворушення, дякуючи за підтримку, яку Польща та поляки надали Україні та українцям перед обличчям війни», – йдеться в анонсі події.

Дискусія на тему початків польської та української незалежності, польсько-українського конфлікту і військового союзу 1920 року, а також історичної пам'яті складалася з двох частин. У першій взяли участь співголови Польсько-української комісії для дослідження взаємовідносин у 1917–1921 роках: професор Ян Яцек Бруський – з польського боку та професор Владислав Верстюк – з українського. Модерувала зустріч дослідниця польсько-українських відносин, української культури та новітньої історії України, перекладачка, а за сумісництвом – секретарка Комісії, професорка Варшавського університету, керівниця Київського осередку Інституту Східно-європейських досліджень Оля (Олександра) Гнатюк.

Обговорення почалося із питання модераторки: «Наскільки відрізнялися геополітична ситуація й міжнародна підтримка прагнень поляків й українців наприкінці Першої світової війни?»

Професор Ян Яцек Бруський висловив своє бачення ситуації, констатує, що перспективи обох народів – і польського й українського – були майже однаковими, якщо не враховувати того, що Польща була поділеною

поміж трьома іншими державами, натомість Україна – поміж двома. Він також акцентував, що внаслідок конфронтації монархій, які провадили війну одні проти одних, і поляки, і українці опинилися у різних ворогуючих арміях, тобто поляки брали участь у бойових діях з поляками, а українці – з українцями. Початок війни, здавалося б, подавав надію. Доповідач метафорично порівнював стан обох націй із життям на геополітичному розломі і наголосив, що війна давала надію на перетворення цілого регіону. Проте це, на переконання професора, було єдиною подібністю становища двох націй у тій війні. Ситуація поляків була кращою: у свідомості європейців домінувала пам'ять про недавню польську державність, про повстанський рух, а Україна лишалася terra incognita, і через це українські проблеми бачилися як «внутрішньоросійські справи».

Професор Владислав Верстюк почав свій виступ із подяки Польщі, яка рішуче висловила підтримку Україні, засудила російське вторгнення і упродовж минулого та цього року надає активну допомогу біженцям з України – насамперед жінкам і дітям. Він зазначив, що його попередник уже спромігся викласти суть справи, але додав, що осмислення міжнаціональних проблем у минулому давно було на часі, а співпраця поміж науковцями у цій царині обох націй тривала постійно. Усі розуміли, що загострення суперечок ні до чого доброго не приведе, лише буде вигідним третій стороні. Професор Верстюк акцентував, що саме завдяки професорові Яну Маліцькому та професорці Олі Гнатюк у 2018 році була створена Комісія для вивчення питань, пов'язаних із польсько-українськими стосунками 1917–1921 років. Комісія провела вже вісім спільних засідань, опубліковано кілька книг.

Професор також зауважив, що слід би вивчення українсько-польських стосунків починати ще від XVII століття, від часів Першої Речі Посполитої. Якщо б певні обставини не призвели до розпаду тої держави – що стало страшною геополітичною помилкою, внаслідок якої росія одержала можливість зміцнюватися – то нині ми б мали в центрі Європи не «страшного геополітичного монстра», а потужну демократичну державу. Доповідач підкреслив, що ще якісь надії покладалися на добу гетьмана Івана Виговського і на Гадяцьку унію, але угода була підписана, проте не реалізована.

Упродовж другої дискусії, яка для мене особисто була навіть цікавішою від першої, бо мій дід, літературознавець Степан Трофимук, якому у листопаді 2023 року виповнилося б 100 років, був у близьких стосунках з багатьма учасниками руху в Україні, Словаччині (тоді – Чехословаччина) та Польщі, підписував листи «взяття на поруки» звинувачених.

Учасниками цієї дискусії стали професорка Оля Гнатюк та професор Анджей Фрішке, історик, який в Інституті політичних досліджень ПАН вивчає питання історії демократичної опозиції та політичної еміграції. Модератором виступив головний редактор щоквартального журналу «Карта» та видавництва KARTY Збігнєв Глуза, ініціатор соціальної архівістики, польсько-українського діалогу «Польща-Україна: складні питання», програми іменної документації «Індекс репресованих».

Дискусія почалася зі спроби формулювання понятійного апарату. Проблема озвучив професор Анджей Фрішке, зазначивши, що у процесі готування Словника

членів протестного руху почалася дискусія: чи це видання доцільно назвати Словником опозиції, чи Словником дисидентів? Ішлося про те, що несприйняття і протести проти державної політики неможливо назвати «опозиційними» ініціативами, бо опозиція – це явище з політичного лексикону, а у випадку діяльності дисидентів мова йшла радше про культурницьку діяльність, і цей рух важко назвати масовим.

Обмінюючись думками про заявлену проблему, дискусійні обговорили цілий спектр подій і суб'єктів, які провокували і творили суспільні зміни упродовж десятиліть: роль церкви, а радше церков, зокрема, згадано про відозву, підписану українськими (Любачівський) і польськими (Глемп) чільними церковними діячами. Оля Гнатюк розповіла, як вона була у Києві 1988 року і оцінила процес святкування 1000-ліття Хрещення Руси-України. Ішлося також про засоби преси і проблему цензури в Україні й у Польщі; згадано про роль фестивалів «Червона рута» і подібних. Окремо доповідачка згадала про роль діаспорних організацій, зокрема про роль наукового осередку в Гарварді і про особистості українських науковців у діаспорі, які започаткували шерг науково-дослідних проєктів, зокрема постать Омеляна Пріцака, з ініціативи котрого започатковано проєкт Гарвардська бібліотека давнього українського письменства (англ. Harvard Library of Early Ukrainian Literature).

Продовжуючи низку питань, які потребують відповідей, модератор попросив учасників дискусії окреслити їхнє бачення особливостей минулого тридцятиліття в Україні й Польщі. Анджей Фрішке, відповідаючи, наголосив на вичерпанні у Польщі осіб, які прихильні до комуністичної ідеології. Паралельно вказав на зануреність у цю ідеологію та на симпатії до «руського міра» у країнах СНГ. Також він зауважив зміну ставлення громадян Польщі до України і до народу України. Натомість професорка Оля Гнатюк нагадала присутнім, що у світі була стала опозиція до ідеї незалежності України, зокрема у Сполучених Штатах й у академічних колах, і, очевидно, в політичних, про що може свідчити промова президента Джорджа Буша-старшого, яку охрестили Chicken Kyiv speech. Доповідачка наголосила, що зміни стали можливими лише внаслідок тяжкої і тривалої мозольної праці з метою зміни українського суспільства, враженого свого часу упродовж російських репресій і під час Голодомору. Цю роботу musiли повторювати періодично через кілька років поспіль: Майдани 2004-го та 2013-го, а масовий протест почався ще зі студентської «Революції на граніті» у 1990 році. Оля Гнатюк наголосила, що це справа рук не лише еліти, а визначальне значення мали горизонтальні зв'язки, консолідація суспільства; це явище вона згрубувала порівняла з рухом Солідарності у 1989 році у Польщі. І хоча полякам інколи може здаватися, що українці не помічають їхньої підтримки, кожен виступ останнім часом починається від висловів вдячності українців на адресу Польщі і поляків.

Дискусія завершилася репліками слухачської аудиторії і оголошенням про наступні зустрічі, що відбудуться 23 травня 2023 року – «Досвід війни» та 14 червня 2023 року – «Конгрес польсько-української солідарності». Результатом зустрічей стане лист-звернення до польсько-української солідарності та закриття взаємних історичних рахунків. ●

Григорій СПОДАРИК

Фото автора статті

Збір на тепловізор у Барцянах та нова військова частина

Парафіяни греко-католицької церкви в Асунах (Вармінсько-Мазурське воєводство) зібрали на допомогу Україні понад 2,1 тис. злотих, які передали місцевому Управлінню гміни Барцяни, що координує збірки.

Офіційну подяку вірянам та пароху о. Ігорю Гарасиму разом з великодніми побажаннями передала війт Марта Камінська: «Вірю, що постійна допомога українським героям – це найкраща інвестиція в мир і безпеку для всіх нас».

Зараз гміна збирає кошти на закупівлю тепловізора для українських солдатів. Про цю потребу повідомили представники Печеніжина, селища в Івано-Франківській області, що виступає партнером Барцян в Україні.

Нещодавно у Барцянах побував волонтер з Печеніжина Василь Сметанюк. Один з його синів воює під Бахмутом, другий отримав там поранення й перебуває на лікуванні.

– Ми ніколи не здамося, бо на фронті воюють наші діти, – наголосив Василь Сметанюк, дякуючи місцевому самоврядуванню та усім жертводавцям за гуманітарну допомогу, яку він потім переказав в Україну. У зустрічі з гостем брали участь представниці нашої громади – голова гмінної Ради сеньйорів Лідія Лойко та секретар Ірина Девалий. Збірку координує місцевий українець, працівник гмінного управління Мирослав Зінкевич (охочі допомогти можуть зв'язатися з ним за телефоном: 691-017-727).

Український волонтер Василь Сметанюк забирає допомогу з Барцян

Раніше з Барцян до України було відправлено три машини з допомогою, вартістю близько 20 тис. злотих. На початку повномасштабної війни партнерам із Печеніжина було передано пожежну машину. Під час останньої поїздки відправлено дрон (вартістю понад 11 тис. злотих), енергетичне харчування, павербанки та засоби гігієни.

Збишко Гомза та Марта Камінська оглядають ділянку, яку гміна готова виділити під військову частину

Невелике селище Барцяни – це приклад реально-го партнерства представництв польського та українського самоврядування, яке в часи російської агресії набуло особливого значення. Варто зауважити, що ще в лютому депутати Ради гміни Барцяни прийняли постанову, в якій підтримують створення на території Кентшинського повіту військової частини. З такою ініціативою наприкінці 2022 року звернувся представник нашої громади, заступник голови сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства Збишко Гомза. Він переконаний, що військова частина в цьому регіоні – це відповідь на зростання загрози з боку російського агресора. На польсько-російському кордоні лише Кентшинщина не має захисту саме у вигляді військової частини. Український лідер переконаний, що досвід України засвідчив, що удар агресора варто відбивати саме місцевими силами. Крім збільшення рівня безпеки, поява військової частини означає також нові інвестиції, а з ними – розвиток місцевої торгівлі чи ринку нерухомості. Розуміючи всі ці переваги, барцянське самоврядування заявило про готовність передати зі свого фонду ділянку для побудови військового об'єкта. Про це на окремій зустрічі розмовляли Збишко Гомза та війт Марта Камінська. Зараз Міністерство оборони Польщі перевіряє можливість створення військової частини в цій місцевості. ●

Григорій СПОДАРИК

Фото з архіву волонтерів

3 Ольштина – у Бахмут

Волонтери, згуртовані навколо парафії Покрови Пресвятої Богородиці в Ольштині, готують наступну благодійну поїздку. Свої потреби їм передали захисники Бахмута.

Зараз ольштиняни збирають кошти на машину швидкої допомоги для медичної групи 110-ї бригади, що захищає Бахмут. Потрібний також автомобіль-рефрижератор (пол. *samochód chłodnia*) для перевезення загиблих українських героїв у місця поховання. На жаль, це одна з найактуальніших потреб, що пов'язана з наближенням літа, а, отже, високими температурами. «Дякуємо, що весь час ви з нами. Лише завдяки спільним зусиллям можуть відбуватися наші місії», – написав на своїй фейсбук-сторінці один з ольштинських волонтерів Павло Герчак. Він також заохочує підтримати актуальну збірку. Інший активіст, Борис Туцький, повідомляє, що друзі-захисники Бахмута, яким волонтери допомагають від травня минулого року, потребують позашляховик (SUV або PICKUP) та дрон. «Щоб задовольнити ці потреби, маємо зібрати приблизно 40 тис. злотих», – повідомляє Борис Туцький (реквізити для пожертв на обидві збірки подано під статтею).

Варто зазначити, що ольштиняни дбають і про «братів наших менших». Ідеться про собак, котрі допомагають військовим шукати міни, а також людей у зруйнованих будинках. Зараз у партнерському притулку перебуває 30 бельгійських вівчарок, яким потрібний корм (його можна приносити до парафіяльної зали на вул. Любельській 12 в Ольштині).

Волонтери греко-католицької парафії в Ольштині та благодійники від початку війни безперервно допомага-

ють Україні та біженцям. Нещодавно вони їздили з черговим і найбільшим конвоєм гуманітарної допомоги – 5 бусів, заповнених дарами, і 3 позашляхові машини, які було передано 110-й бригаді ім. генерала Марка Безручка, 95-й штурмово-десантній бригаді та 24-й бригаді. Волонтери доставили також допомогу до шпиталю у Трускавці, де проходять реабілітацію поранені солдати. Ще одним важливим пунктом маршруту волонтерів був склад капеланів греко-католицької церкви у Львові, куди привезли харчі та медичні пов'язки. Волонтери відвідали дитячі будинки у Львові та селі Журавно. Тут проживають діти віком до 7 років із Запоріжжя. Малюки отримали іменні пакунки та малюнки, які підготували діти з парафії в Ольштині. Керівництву закладу в Журавні ольштинські волонтери пообіцяли допомогти з ремонтом автомобіля для перевезення речей та великих килимів, на яких діти могли б гратися разом. У виїзді взяло участь 12 волонтерів. ●

Реквізити для пожертв:

Банківський рахунок:

95 1020 3541 0000 5002 0361 9772**Parafialny Zespół Caritas Pokrowa Matki Bożej w Olsztynie**Tytułem: Darowizna – karetka dla Ukrainy
або Darowizna – pickup dla ZSU

Аліна КУВАЛДІНА

Фото з з фейсбук-сторінки УЗ

Укрзалізниця: «Вивезти дітей було ключовою метою»

Після початку повномасштабного російського вторгнення залізниця стала головним транспортом в Україні. Евакуація мільйонів українців від лінії бойових дій, перевезення стратегічно важливих вантажів та дипломатичні рейси, переміщення поранених і доставка пошти – це лише частина завдань, які реалізовувала та реалізовує Укрзалізниця під час повномасштабної війни. Ми поспілкувалися з керівником з комунікацій УЗ Олександром Шевченком і розпитали про роботу в перші дні повномасштабних бойових дій, героїзм залізничників, зміни всередині організації та перспективи залізничного сполучення з Польщею.

У перший день вторгнення залізниця єдина рухалася за графіком

Насправді залізниця в Україні – це парамілітарна напіввійськова організація. Її не дарма називають «друга армія України», тому що це понад 200 тисяч співробітників, які чітко розуміють, що їм треба робити і мають визначені стратегічні функції.

Ще до 24 лютого перед залізницею була поставлена низка завдань з евакуації стратегічних підприємств та важливих стратегічних вантажів. Ми також мали певні сценарії своїх подальших дій, залежно від розвитку ситуації. Відповідно, коли розпочалося повномасштабне вторгнення, на залізниці ніхто не розгубився. У перший день залізниця була єдиним, що рухалося за розкладом. І, відповідно, для нас було важливо зберегти це і пронести через усю війну, аби на фоні всього хаосу, який відбувається в країні, було щось надійне, стабільне і прогнозоване.

Тому з перших днів у нас був наголос на тому, що поїзди не скасовуються, окрім як у випадку вже зруйнованих мостів і неможливості подальшого руху. З ініціативи Укрзалізниці не відмінили жодного потягу з будь-якого регіону, доки туди був можливий рух.

Ми досі вивозимо людей з прифронтових зон, а активна евакуація продовжувалась перші два місяці повномасштабного вторгнення. За цей час у безпечні місця було вивезено понад чотири мільйони людей. Окремо можу додати про 15 тисяч домашніх улюбленців. Це єдине, напевно, що стало несподіванкою, бо ми ніколи не планували, що їх буде настільки багато і що, по суті, це

багато місця в вагонах. Але, тим не менше, зрозуміло, що ніхто не може полишити своїх домашніх тварин. Загалом це був сюрприз із знаком «плюс». Ми зрозуміли, що українці своїх не кидають.

Якщо говорити загалом, то нашу роботу в перші місяці повномасштабного вторгнення можна розділити на кілька ключових складових. Перша з них – це безпека. Залізниця, маючи, як в Україні, розгалужену мережу колій, деякі з котрих немарковані, завжди може варіювати маршрути та швидкість. Відповідно, Укрзалізниця, наприклад, проводила дипломатичні рейси, котрі поїхали вже з 15 березня. Ми завжди акцентували на тому, що поїзд – це рухома мішень, яка надзвичайно важка для ураження. Також наші диспетчери цілодобово слідкують за безпекою руху, вони завжди на зв'язку з військовими, зі спецслужбами. І ми розуміємо, що відбувається у зоні проїзду кожного потяга. Відповідно, неодноразово змінювали маршрути, адаптували швидкості, адаптували проїзд для певного регіону. Ми доволі гнучкі в тому, як реагувати на поточну ситуацію.

Є також неопублічні протоколи, які дозволяють нам правильно ухвалювати рішення. Навіть деякі дипломатичні рейси змінювали свій маршрут по ходу руху. До прикладу, перший рейс Бориса Джонсона, коли він їхав до Києва. Ми поміняли маршрут безпосередньо на ходу, розуміючи можливість потенційної небезпеки того маршруту, який був закладений на початку.

Також ми обмежили швидкість потягів, перші кілька місяців повномасштабної війни вони рухалися зі швидкістю до 80 кілометрів на годину. Це було зроблено з огляду на те, щоб у машиніста була можливість екстрено загальмувати та зупинити потяг в разі знаходження міни, нерозірваного снаряду, якихось пошкоджень, які були непомітні від початку, і тому подібне.

Олександр Шевченко

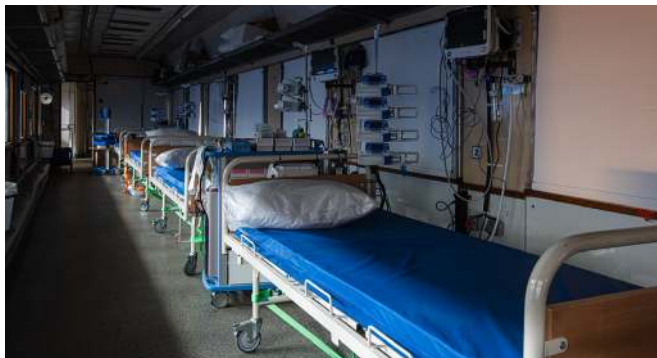

Борис Джонсон подорожує до Києва Укрзалізницею, червень 2022. Фото – Таня Довган

Була ще одна міра безпеки перших місяців – робота втемну. Коли в регіоні відбувається обстріл, у нас вмикається світло в потязі, провідник просить пасажирів зайняти місця або на підлозі, або принаймні нахилитися для того, щоб не бути на рівні з вікнами. І в такому вигляді поїзд на швидкості до 80 км на годину прокрадається через зону ураження.

Машиністи, провідники, «вокзальники», колійники – усі герої

Щодо наших працівників, то вони перетворилися не просто на провідників у транспортному засобі з пункту А до пункту В. Це люди, на яких лягла відповідальність бути психологами та парамедиками на борту, принаймні у сфері домедичної допомоги. Тому, відповідно, з ними потрібно було працювати з точки зору і медичних курсів, і забезпечувати аптечками. Ще в перші ж тижні війни тут дуже допомогли іноземні партнери, насамперед «Лікарі без кордонів», які дуже швидко відреагували. Ми також разом з ними створили медичні поїзди для евакуації поранених. Звісно, перший місяць війни ніхто не думав про психологічну адаптацію. Там була одна мета – вивезти дітей. Цій ключовій меті підпорядковувалося все в країні.

Евакуаційний медпоїзд Укрзалізниці та «Лікарів без кордонів»

Так, приїжджав потяг, умовно кажучи, з Краматорська в Ужгород, вивантажував 2,5 тисячі людей. Година на дозаправку водою, дезінфекцію, дозаправку постіллю і тому подібне, і потяг виїжджав назад на Краматорськ одразу без перерви. Провідники два, три, чотири тижні не виходили з вагонів, бо ти виїхав з Краматорська, ти бачив на краматорському пероні 10 тисяч людей і забрав, скажімо, дві тисячі та розумів, що потрібно повернутися. Поверталися всі, і жодного разу за весь цей час ми не чули ні від кого з наших провідників, що вони відмовляються їхати. Всі розуміли, що тут немає місця зволіканню. Зайва доба може коштувати якоїсь кількості життів, ми це все бачили, навіть неодноразово.

Або згадаємо Ірпінь. Останній потяг, який ми туди відправляли, був обстріляний, коли їхав до міста порожнім. Ми ці вагони затягнули назад і зробили ще одну спробу. Окремо хочу підкреслити відвагу машиніста, який поїхав: його вагони обстріляли, він виїхав назад, взяв нові вагони і поїхав ще раз. І ми змогли вивезти кілька сотень людей. Поки доїхали в Київ, міст підірвали. Та сама історія з Краматорськом в свій час, та сама історія з Маріуполем і Волновахою.

Тут ще є окремі аплодисменти приймаючим сторонам, тому що в якийсь момент ми просто розуміли, що не можемо вже як залізниця брати на себе, скажімо так, ши-

року роль по перевезеннях в різні міста. Нам треба було просто евакуювати людей на Захід. Ми навіть почали писати на потязі, наприклад, «Харків – Західна Україна». У нас навіть бригади іноді не розуміли, якою буде кінцева точка маршруту. Куди встигли доїхати, там вивантажили всіх, а далі вже волонтери розвозили людей транспортом до Мукачева або ще кудись. Нам треба було обернути потяг якнайшвидше. Тому що їхати, умовно кажучи, до Ужгороду або до Чопа – це плюс 6 годин в один бік і ще 6 годин в інший. За цей час можна з'їздити ще раз в Харків.

Ми просто висаджували людей тисячами, наприклад, у Львові. І далі львів'яни вже розподіляли всі ці потоки. Це велике навантаження і на «вокзальників», і на волонтерів. 150 тисяч людей на добу на львівському вокзалі – це була вже норма в якийсь момент.

Тобто тут є великий блок різних людей, які по-різному відзначились під час війни. Якщо говорити про героїзм залізничників, я б ще відзначив колійників. Це люди, які обстежують колії, які, власне, ремонтують колії часто під обстрілами, часто вночі.

Так, мені запам'яталася ось яка історія. По дорозі на Краматорськ є залізничний міст, він невеликий. І він один, там немає об'їзної колії, тобто ти можеш проїхати або по ньому, або ніяк. Це було на початку квітня, у нас в Краматорськ заїхало три потяги далекого сполучення. Надвечір (о п'ятій, здається, годині) стався обстріл і цей міст було пошкоджено. Відповідно, у нас три повні людей потяги застрягли на вокзалі надвечір. Ми розуміємо вже з досвіду, що там все активізується саме з приходом темряви, починаються обстріли. Люди там не виходять на двір ввечері навіть і без комендантської години. Особливо у квітні минулого року.

Відповідно, потрібно було приймати рішення – або не їхати до ранку, залишати там поїзди, ночувати на вокзалі з людьми в поїздах або з людьми в сховищах. Але ж це небезпека і для пасажирів, і для бригад, і для потягів. Другий варіант – ремонтувати, але ми розуміємо, що о п'ятій годині вечора вже починає сутеніти. І ремонтувати щось у темряві в зоні потенційного обстрілу – це таке собі задоволення.

Зрештою, зваживши всі за і проти, наші колійники пішли ремонтувати цей міст. І впоралися до 23-ї години та стабілізували його. Акцентую ще раз: стабілізація мосту з 17-ї до 23-ї години! До війни проєктування цих робіт могло б зайняти півтора місяці. А тут – люди в темряві, без ліхтарів, без чого-небудь, в повній темряві, під вій сирен, десь в полі ремонтували цей міст.

16. ➔

Відновлення зруйнованого залізничного моста в Ірпені, травень 2022. Фото – Таня Довган

У підсумку, вночі, в проміжку між 12.00 і 2.30, у нас три потяги, повні людей, один за одним на швидкості 15 км на годину проповзли цим мостом. Так, без жодної лампочки у вагоні, з заглушеними ліхтарями на локомотиві, ми вивезли близько трьох тисяч людей.

А наступного дня якраз ракети прилетіли прямо на краматорський вокзал. Якби ці люди там залишились, то невідомо, якою була би кількість жертв.

Залізниця як рятівний місток

4 мільйони пасажирів – це по суті 4 мільйони історій, тому що це трагедія кожної людини, яка поїхала з домівок, котрої, можливо, вже навіть нема.

Наприклад, я супроводжував евакуаційний рейс з Ірпеня на Закарпаття. Познайомився з однією бабусею, вона була в капцях і з поліетиленовим пакетом в руках, в якому було місце на дві з половиною речі. Тобто людина без речей, фактично. В будинок влучив снаряд. Її квартира вціліла, але була засипана. Будинок визнали аварійним і довелося виїжджати.

Ми її запитали, куди вона їде. А вона каже: «А куди цей поїзд веде?» Тобто бабуся просто вийшла з дому, її підібрали волонтери, посадили на електричку, потім її посадили кудись на потяг, і вона взагалі не розуміє, куди вона їде і навіщо. То ми вже по ходу слідування поїзду по своїх кинули клич, організували їй ночівлю на вокзалі в Мукачеві. І там в Мукачеві її наші залізничники теж допомогли розмістити, нагодували і тому подібне.

По суті таких історій – мільйони, їх дуже багато. Ця війна зачіпає і робить розгубленими мільйони людей. Залізниця для них стала рятівним містком. І далі наше завдання – всіх цих людей повернути.

Зміни на краще попри війну

Ще до війни ми почали революцію сприйняття залізниці в Україні. Раніше вона сприймалася як бюрократичний корумпований величезний організм, який є негнучким, не готовим до змін в самому собі і навряд є якоюсь ціннісною одиницею для українського пасажирів.

Все це ми вирішили змінювати, задекларували та взяли за зміни в трьох ключових напрямках. Їх легко пояснити трьома простими позначками – чим їхати, куди їхати і як їхати.

Модернізована електричка на Київській кільцевій

Перший блок «чим їхати» – це про рухомий склад. Тому що можна скільки завгодно оновлювати меню чаю і кави на борту, але якщо у тебе туалет з видом на колії і вагон розсипається на очах – це не допоможе. Також це питання і безпеки, в тому числі. Як потім виявилось з евакуацією, якби у нас не було вже нових вагонів, то не було б і чим її здійснювати. Відповідно, історія з оновленням рухомого складу – це ключова тема.

Зараз ми маємо 100 нових вагонів, 6 нових дизельних потягів, бозна скільки нових електричок. Тільки київські кільця, всі 10 поїздів – це оновлені модернізовані поїзди. Відповідно їх, я думаю, є з два десятки загалом. Також ми зараз отримали 37 нових вагонів для осіб з інвалідністю.

Окремим блоком є «куди їхати». Він помітний, коли не працює. Поганий розклад нівелює, по суті, весь твій хороший рухомий склад, якщо він є, і весь твій сервіс так само. Ми стикалися з історіями, коли рейси, які ми умовно називаємо «сімейні-дитячі», прибувають о другій ночі. Це рейси, наприклад, на море, у Бердянськ. Ними часто їздять мами з дітьми.

І от такий рейс прибуває у Бердянськ о другій ночі. Тому що так зручно, я не знаю, поїздній бригаді, машиністові... Важко сказати, якою була мотивація для того, щоб це зробили. І аби все це переробити клієнтоцентрично, ми витратили 7 місяців. Зміна розкладу на залізниці – це ціла епопея. Важко насправді пояснити непередбаченому слухачеві, але для того, щоб посунути на дві хвилини одну електричку, треба 15 поїздів ще перекласти, поміняти розклади по кожній станції. Це важка математика і логіка пересування кожного поїзду. Той графік, який ми вже в грудні 2021-го ввели в дію, зараз вважаємо близьким до ідеального. Звісно, тут повномасштабна війна внесла свої корективи. Але якби цих поправок не було, то незрозуміло, де і як би ми їхали якраз 24 лютого. Відповідно, маючи оцю розгалужену систему, правильні системи підвезення, транспортні хаби і так далі, ми вже могли на цій базі будувати в тому числі евакуацію.

І третє, «як їхати» – це про сервіс. Бо повномасштабна війна не є виправданням, що все – веземо і веземо. Це все одно подорож, це все одно враження. І наш пасажир не має відчувати те, що він змушений їхати залізницею, бо літаки не літають. Ми ж розуміємо, що це хребет логістики в країні зараз. Все, що може, їде залізницею. Від поранених до пошти. Також портрет середнього пасажирів сильно змінився. Вони потребують сервісу, як в аеропорту. Умовно кажучи, і лаунжа, і обслуговування. Плюс багато пасажирів з дітьми і з тваринами, ми про це вже говорили, з об'єктивних причин. Вони ж всі повертаються, відповідно, ми маємо бути до цього готові. Евакуація з дев'ятьма щенятами в кабіні машиніста з Харкова і з крокодилом в акваріумі – отакі були історії. Але то було несподівано, незаплановано. Тому взяли і якимось поїхали. А тепер це має бути планово. Тобто коли оця сім'я з крокодилом з Харкова надумає повертатися назад, нам треба бути готовими. Розуміти, наприклад, як взяти квиток на крокодила.

Масштаб робіт, який проведений, я думаю, помітний нашому пасажирові. Це і запуск під час війни власного додатку, і програми лояльності, і оновлення всіх бортових меню. І вірність задекларованій ще до війни меті – стати найбільш родиноорієнтованою залізницею Європи.

Дитяча зона, відкрита на вокзалі у Львові цієї весни

У нас ще до війни почали всі нові вагони облаштовувати сповивальними столиками, додавати різноманітне дитяче меню, розмальовки і тому подібне. Зараз працюємо і над сімейними вагонами, плюс є ключові вокзали зі своїми дитячими кімнатами. В Києві взагалі готується величезний дитячий центр на вокзалі. Це системна програма з багатьма залученими партнерами.

Як продовження цієї ж історії усі українці могли бачити різдвяні поїзди, різдвяні паровози. Бо дитинство ніхто не скасовував в Україні, і це ще одна причина для сімей з дітьми повертатися додому. Тут ніхто нічого не скасовує, тут продовжується життя і воно розвивається.

Крім того, є діти, які з об'єктивних причин, на жаль, нашим ворогом були позбавлені дитинства. Це діти на деокупованих територіях, в яких ялинки як такої, по суті, не було. Тому залізничники разом з ЮНІСЕФ вирішили, що треба її привезти. Тож ми на День Святого Миколая і до Різдва зробили рейси потягу Святого Миколая і розвезли 33 тисячі подарунків дітям на деокуповані території – на Донеччину, на Харківщину, на Миколаївщину, на Херсонщину.

Польща – один із пріоритетних напрямків

Сполучення України і Польщі наразі найбільш розвинене за всі роки нашої незалежності. Ми маємо вели-

чезну кількість міжнародних поїздів, які користуються величезною популярністю. У Польщі зараз перебувають мільйони наших людей. Багато хто з них приїжджає, виїжджає, частково повертається або просто робить цей човниковий рух між Україною і Польщею. Наразі очевидно, що це сполучення буде регулярним, і нам як залізниці треба зробити його якомога зручнішим. Як для постійного руху між країнами, так і для руху між містами.

І Варшава, хоч і виглядає флагманським рейсом цього напрямку, але за кількістю пасажирів це і близько не лідерський рейс. У нас є ближчі до кордону Перемишль і Холм, які є значно більш навантаженими. Перемишль зараз приймає чотири рейси з Києва, один рейс з Харкова, один з Запоріжжя і один з Одеси. Відповідно, це сім рейсів на добу. Холм має ще два рейси. Ну і в Варшаві є оцей один рейс, який найбільш дефіцитний. З об'єктивних причин, тому що є різниця в ширині колії в Україні і у Польщі.

Відповідно, для того, щоб доїхати до Варшави, нам необхідно змінити колісну пару на кордоні. Це втрата часу, по-перше. По-друге, це може бути лише спеціальний тип вагонів, яких у нас дефіцит. Їхній середній вік у нас 42 роки, відповідно, ми на ці вагони не робимо ставку. Звісно, цей рейс популярний, тому що це безпересадковий рейс від столиці до столиці. Але набагато більш комфортна, зручна і доступна історія – це рейси через Холм.

Холм і Перемишль – це міста, в які заходить українська колія. Тобто прямо в Польщу ти їдеш без перестановки колії, без перестановки візка. Це наші звичні вагони: купе, СВ і так далі. Тобто ти в спокійному режимі нічного спального поїзду доїжджаєш до пункту призначення. А з Холма ми працювали з польськими колегами таким чином, щоб у нас була стиковка з рейсом на Варшаву – відповідно до Варшави пасажир через Холм прибуває в той же час, що і прямим рейсом.

Безперечно, перспектива сполучення з Польщею в тому числі полягає в тому, щоб зробити прямий рух і європейською колією вглиб України. Зараз над цим ведеться робота в напрямку Рави-Руської для того, щоб з Варшави можна було доїхати до Рави-Руської і далі до Львова.

Рава-Руська – це пріоритетний напрямок найближчих місяців, скажімо так, а до Львова – це питання найближчих років. Таким чином, у нас з'явиться ще одне велике серйозне сполучення Львова як центрального залізничного хабу Західної України та по суті другого за величиною хабу після Києва. Плюс, звісно, розглядаємо можливість руху європейською колією українськими поїздами. Тому що зараз Україна в процесі отримання, зокрема, норвезьких поїздів, і ми звертаємося за такою ж допомогою до інших країн для того, щоб отримати власні поїзди європейською колією. Це нам дасть змогу курсувати також до деяких польських міст вглиб країни, умовно кажучи, до Любліна з Ковеля і так далі. Тобто це ще більше розгалужить нашу мережу сполучень з Польщею. Звісно, ми розуміємо, що серед усіх міжнародних рейсів – це один з пріоритетних напрямків, тому що в Польщі українців найбільше. ●

Орест ЛОПАТА

Фото з фейсбук-сторінки гурту «Верховина»

30-річний ювілей карпатської «Верховини» у Варшаві

«Моє захоплення лемківськими піснями зародилося в Бескидах», – згадує Тадеуш Конадор, довголітній керівник фолкгурту «Верховина». Цього року гурт відзначає 30-літній ювілей.

Тадеуш Конадор відомий своєю музичною майстерністю не лише в українській, зокрема лемківській, громаді. Його музичний талент цінують також польські музиканти. Раніше як басист він виступав з рок-гуртом «Маанат» («Маанам»), солісткою якого була Кора (Ольга Яцковська). Члени цієї відомої польської рок-формації та інші музиканти Польщі називали Тадеуша Конадора «вухо Маанаму» або «людина-вухо». Співпрацюючи з музикантами, він часто виправляв, учив техніки. Згодом почав учити співу.

Серед вокалістів, яких навчав Тадеуш Конадор, були Кауан та Анджей Кшиви з гурту «De Mono». Сам він теж продовжує виступати та разом з друзями до сьогодні є учасником фолкгурту «Верховина», який було засновано в 1991 році у Варшаві. Усі його члени – поляки. Їх неодноразово було відзначено нагородами як українських, так і польських фестивалів.

Тадеуш Конадор має українське коріння. Він жартома згадує, що в селі неподалік Одеси, де жили його предки, дідусь з бабусею сварилися українською мовою. Керівник гурту «Верховина» має значний досвід щодо співпраці й взаємопізнання представників обох країн, адже вже кілька десятиліть знайомить польських слухачів з фольклором Карпат.

До речі, польсько-українська співпраця, зокрема в галузі культури, була однією з тем, порушених під час візи-

ту президента України до Польщі. Для театрів, оркестрів і навіть музеїв, які знайшли тут притулок на час війни, досвід «Верховини» може видатись цікавим.

У зв'язку з ювілеєм фолкгурту ми звернулися до Тадеуша Конадора з проханням розповісти про історію його створення, важливі події й репертуар.

– Як постала «Верховина»?

– Все почалося з гурту, що його колись створив колектив «Оркестр св. Миколая», який виконував пісні регіону Карпат, та варшавських студентів-мандрівників зі Студентського кола бескидських провідників (Studenckie Koło Przewodników Beskidzkich). Студенти ходили стежками Карпат, зустрічали лемків, слухали їхні пісні, серед котрих були також і ті, які виконувала формація «Оркестр св. Миколая». Ми з друзями теж захотіли співати цих пісень. Почали зустрічатися для цього. Так спонтанно виник хор «Верховина».

– Яку подію в історії колективу вважаєте головною?

– Ми були учасниками багатьох Лемківських ватр у Польщі. Це були незабутні переживання. Також значущою подією в історії колективу був Фестиваль української культури в Перемишлі. Ми там отримали нагороду за розвиток української музики.

– А що скажете про репертуар?

– У перші роки свого існування хор «Верховина» виконував акапельно (a capella) лише лемківські пісні. З часом ми почали співати не лише їх, але й українські народні пісні, наприклад, з Поділля.

Зараз половина виконавців – це члени колективу, які активно працюють від початку існування «Верховини». Ми були в Україні два рази, зокрема у Верховині. Також проводили наші концерти разом з однойменним ансамблем «Верховина» з України.

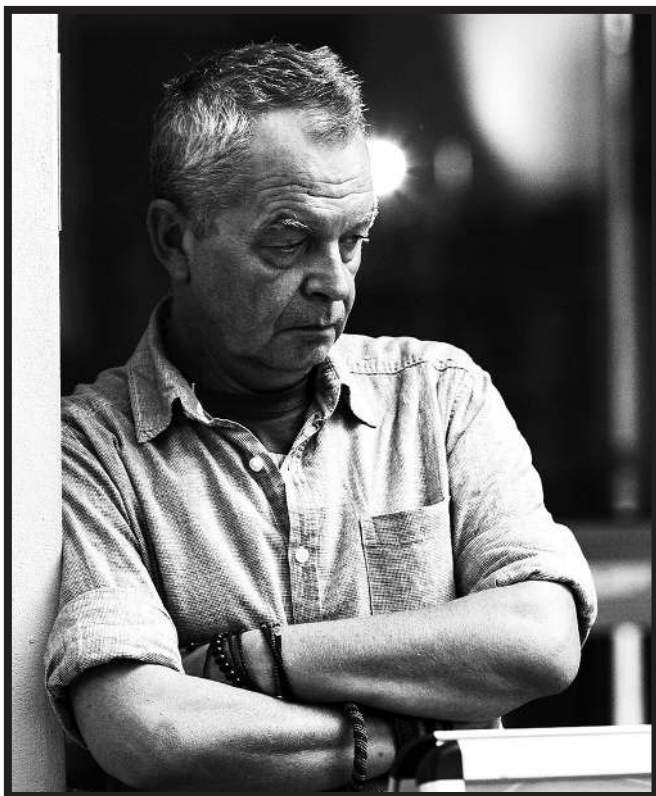
Наш гурт співпрацює із фонографічною фірмою «Конадор», яка випускає диски з фольклорними творами. Світ побачило вже 10 альбомів, готуємо 11-й.

Охочі дізнатися більше про гурт та послухати пісні в їхньому виконанні можуть зробити це 13 травня в клубі «Progresja» у Варшаві. Саме тоді відбудеться ювілейний гала-концерт, на який «Верховина» запрошує всіх шанувальників українського фольклору. ●

Павло ЛОЗА

Фото з Вікіпедії / автор Рафал Коморовський

Павел Смоленський (1959 – 2023)

2 травня 2023 року не стало Павла Смоленського – друга України, активного учасника українсько-польського діалогу.

Павел Смоленський понад тридцять років був журналістом видання «Газета Виборча». Відомий насамперед як репортер і письменник. Низку книжок Смоленського присвячено українській тематиці, зокрема «Похорон для різнуна».

«Для мене – це одна з найважливіших збірок репортажів 1990-х років», – написав на своїй фейсбук-сторінці після смерті Павла Смоленського український історик з Гданська професор Ігор Галагіда.

«Похорон для різнуна» – це книжка про польсько-українські події часів II Світової війни та повоєнних років. Один з опублікованих у ній репортажів – «Право на страждання» – спершу з'явився в «Газеті Виборчій». Слід зазначити, що це була друга після II Світової війни публікація, присвячена трагічній історії села Завадка-Морохівська, де в 1946 році було вбито кілька десятків його українських мешканців.

Серед інших книжок Павла Смоленського на українську тематику – «Сироп з полину. Вигнані з акції „Вісла“»

та «Ще не вмерла і не вмере» (розмови з Юрієм Андруховичем).

«Книжок на тему акції „Вісла“ – сотні. Якщо не тисячі. Справжніх істориків, а я не історик, які вивчають це питання, – десятки. Уже все відомо. Якщо хтось хотів щось дізнатися – все відомо вже двадцять років, а не лише зараз. Якщо ця історія не буде подана індивідуально, якщо люди не будуть брати на себе особисту відповідальність у цій гігантській історії, то немає про що говорити. Завжди потім спливе на поверхню якась невирішена справа, якась брехня, завжди вийде якась підлість – і це буде тягтися й тягтися», – говорив Павел Смоленський під час презентації книги «Сироп з полину. Вигнані з акції „Вісла“» на Лемківській ватрі в Ждині 2018 року. Сам автор вважав, що книгу розраховано більше на поляків, ніж українців. Водночас наголошував, що описане в ній досі лякає покоління українців, які живуть у Польщі.

У 2018 році репортер був одним із журналістів, котрі об'єктивно писали про злочин у Сагрині в 1944 році, та став на захист українського історика д-ра Григорія Купріяновича. Нагадаємо, що 9 липня 2018 року тодішній люблінський воєвода Пшемислав Чарнек подав заяву до прокуратури на Григорія Купріяновича через промову, виголошену під час подій, присвячених вшануванню пам'яті українських жертв Сагрина.

Репортер був також серед тих, хто підписав звернення громадянських середовищ у Польщі та Україні, в якому було висловлено протест проти продовження конфронтаційної політики та її ескалації у відносинах між двома країнами.

У лютому 2018 року Павел Смоленський разом з іншими представниками польської інтелігенції підписав звернення, в якому вони протестують проти змін до закону про Інститут національної пам'яті. Ідеться про внесення поправки, що передбачає штраф або покарання у вигляді тюремного ув'язнення терміном до трьох років за «заперечення злочинів українських націоналістів».

Павел Смоленський – лауреат премії польсько-українського примирення, яку отримав у 2003 році за книгу «Похорон для різнуна». Також він став лауреатом нагороди «За інтелектуальну відвагу» незалежного культурологічного часопису «І», котру йому вручили «за мужню громадянську позицію, самопожертву та активну участь у формуванні громадянського суспільства як в Польщі, так і в Україні».

Останній репортаж Павла Смоленського було опубліковано в «Газеті Виборчій» 24 лютого 2023 року, в річницю повномасштабного нападу росії на Україну. Він був присвячений Україні та президенту країни Володимиру Зеленському.

24 квітня ц.р. електронне видання Wyborcza.pl опублікувало розмову журналіста з професором Гжегожем Мотиною – «Єдина етноцидна операція в історії Польщі», присвячену акції «Вісла».

Павел Смоленський помер на 63-му році життя у Варшаві. ●

Анатолій ШОРОХОВ

Фото з Вікіпедії

Вернадський і його світ між двома берегами

Ця людина відноситься до мешканців Землі, яких називають громадянами світу. В цьому він схожий на Григорія Сковороду, котрий був далеким від сприймання якихось національних, релігійних чи соціальних відмінностей в людях. Але вчений і відрізнявся від свого славнозвісного попередника: був не проти високих посад і орденів, спілкувань із сильними світу цього. І зумів не постраждати, хоча й жив в набагато складнішу та страшнішу добу.

Дитинство: величезний вплив батька

Народився майбутній вчений в родині українців, хоча сталося це в столиці російської імперії Санкт-Петербурзі 28 лютого (12 березня – за новим стилем) 1863 року. Його батько Іван Васильович, вже на той час відомий економіст і публіцист, маючи звання професора, працював викладачем Олександрівського ліцею. Мати – Ганна Петрівна Константинович, друга дружина професора, з якою він зійшовся майже за рік до народження Володі. Хлопчині було лише п'ять років, як батьки переїхали в Україну. Отже, його дитячі роки пройшли в Полтаві, Харкові і Києві (в останньому місті, на Липках, мешкала його бабуся по матері). Величезний вплив на виховання хлопця справив батько, який, судячи з усього, був справжнім патріотом рідного краю, бо звідси, з України, походили всі предки Вернадських. Хлопчик розпитував його про події з історії України, цікавився її культурними надбаннями, творчістю відомих письменників. Знання, здобуті від батька і з книг, а також українська аура, дійсність і природа наклали свій відбиток на сприйняття навколишнього світу. Уже в Петербурзі, будучи юнаком, він записав у своєму щоденнику: «У росії зовсім заборонено друкувати книги моєю рідною мовою. На канікулах я з усією ретельністю візьмуся за неї. В Києві, коли в якомусь домі побачать портрет Шевченка, то його відбирають». Але Вернадський не став «націоналістом» чи борцем за незалежність України, бо його вабила чиста наука, музи якої – Калліопі, він присвятив все життя.

Освіта, наука й громадська діяльність

Після закінчення класичної гімназії (у 1881 р.) Володимир вступив до природничого відділення фізико-математичного факультету Петербурзького університету.

В 1885 році закінчив університет і був залишений при ньому хранителем Мінералогічного кабінету для підготовки до професорства. На той час (весною 1884 р.) він вже втратив батька, а восени 1886 року одружився на Наталії Старицькій. Наступного року, в серпні 1887 року, народився їхній син Георгій, а невдовзі молодий батько поїхав у Європу – в тривале наукове відрядження. Більше двох років (1888–1890) працював у бібліотеках, музеях і наукових установах Німеччини, Австрії, Італії та Франції, взяв участь у роботі IV Міжнародного геологічного конгресу у Лондоні. Повернувшись, Вернадський став працювати у Московському університеті, де захистив докторську дисертацію і отримав звання професора (1898 рік). Він серйозно зацікавився питаннями геології і кристалографії, керував геологічними експедиціями на Лівобережжі України, в Польщі, на Уралі, в Криму й на Кавказі, з науковою метою відвідував країни Західної Європи. В рік отримання професорського звання народилась донька Ніна, а на початку XX століття Вернадський включився в активну громадську діяльність. Восени 1905 року, вже будучи помічником ректора Московського університету, він взяв участь в проведенні установчого з'їзду Конституційно-демократичної партії (яку пізніше назвали «партією кадетів»), став членом її ЦК, а невдовзі – членом Державної ради російської імперії (1906 рік) і академіком російської академії наук з мінералогії (1908 рік). Бурхливі події, що відбувалися в той час, не могли не вплинути на Вернадського. В 1911 році, в знак протесту проти репресивної політики царизму, він у складі великої групи професорів залишив Московський університет. В цей час Вернадський зацікавився проблемами радіології і провів наукові дослідження на Закавказзі, в Середній Азії та Уралі. Разом із родиною переїхав до

столиці імперії, потім (в 1913 році) відвідав Америку, де взяв участь у роботі чергового Міжнародного геологічного конгресу. В березні 1914 року був призначений директором Геологічного і Мінералогічного музею Академії наук, а з осені 1915 року очолив Комісію з вивчення природних продуктивних сил росії при Академії наук. Однак науковій діяльності Вернадського зашкодила світова війна, а потім революція.

Революційні зміни в країні – нові реалії в житті

В лютому 1917 року росія стала республікою, що Вернадський зустрів із великим ентузіазмом. В березні 1917 року був обраний головою Комісії наукових установ, а в серпні того ж року – призначений товаришем (замісником) міністра освіти у Тимчасовому уряді. Займаючись державницькою діяльністю, Вернадський не поривав із науковими заняттями. Саме в цей час, перебуваючи у своїй садибі в Шишаках (на Полтавщині), вчений зробив важливі висновки про те, що з появою в біосфері Землі людини, з'являється нова форма енергії – «енергія людської культури» або «культурна біогеохімічна енергія». І вона є визначальною в геологічній історії Землі і веде до перетворення біосфери в ноосферу. Однак, займатися наукою не було часу через нові, радикальні зміни. В жовтні 1917 року до влади в Петрограді прийшли більшовики: Вернадський з деякими членами уряду перейшов у підпілля. Разом вони склали «Звернення до російських громадян», закликаючи їх не визнавати нову владу. Після цього залишатися в Петрограді було вкрай небезпечно. Могли й розстріляти. Вернадський виїхав із міста, потім – із росії і відправився в Україну.

На іншому «березі»: у вирі подій в Україні

Історик Ігор Гирич вважає, що життя Вернадського пройшло «між двома берегами» – російським і українським. Але перебування на останньому – набагато коротше; вчений, надовго відірваний від України, вже слабо знав її і пов'язував себе «з тими українцями, які вважали російську мову (та й культуру) рідною, так, як ірландці англійську». Деякий час він жив в Шишаках, але (після захоплення влади гетьманом Скоропадським) у травні 1918 року приїхав у Київ. Вченого приваблювало те, що його давній приятель Микола Василенко став міністром освіти в уряді гетьмана. Він переконував Василенка в необхідності створення Академії наук і був призначений головою Комісії з розробки законопроекту про її заснування. В листопаді, після проведення організаційної роботи, було оголошено про відкриття Української академії наук, а сам Вернадський став її першим президентом (1918-1921 роки). Він надавав великого значення цій установі, так само, як і відкриттям в той час першій науковій бібліотеці України. Однак, події розвивалися так стрімко, що новопризначений президент нічого не встигав робити. В грудні 1918 року в Києві була вже нова влада – Директорія УНР, в лютому 1919 року – прийшли «червоні» (від яких Вернадський змушений був ховатися на

околицях міста), в серпні 1919 року – білогвардійські війська Денікіна. Невдовзі (грудень 1919 року) «червоні» знову захопили Київ і, рятуючись від них, вчений через Полтаву добрався до Ростова, а потім вирушив у Катеринодар і Крим. В січні 1920 року він захворів на висипний тиф, від якого вилікувався тільки навесні. Після хвороби (у березні) Вернадський очолив кафедру мінералогії Таврійського університету, пізніше був обраний його ректором (вересень 1920 року). Однак, ситуація знову змінилася: в листопаді Червона армія захопила Крим. Син Вернадського Георгій, який співпрацював із Врангелем, емігрував за кордон. Володимир Іванович деякий час знаходився на півострові, а в лютому 1919 року відправився до Москви. «Українські сторінки» його життя були закриті назавжди.

Останній «берег» Вернадського: росія

Остання чверть життя вченого пов'язана зі столицями більшовицької росії – Петроградом і Москвою. В липні 1921 року він був заарештований чекістами, однак невдовзі відпущений на свободу і призначений директором Державного радієвого інституту. Більше того, Вернадський отримав дозвіл на закордонне відрядження. В 1922–1926 роках відвідав різні наукові установи, читав лекції в кращих університетах Європи (зокрема, в Сорбонні і Карловому університеті). В наступні роки теж бував у закордонних поїздках, став членом іноземних академій і різних наукових товариств. У вересні 1928 року під його керівництвом була створена Біогеохімічна лабораторія у Ленінграді (колишній Петроград), яка займалася питаннями встановлення єдності процесів, котрі відбувалися на планеті. В цей час вчений надрукував ряд праць: «Геохімія» (1924), «Біосфера» (1926), «Біогеохімічні нариси 1922–1932» (1940) та інші. В 1935 році він перебрався до Москви, а з початком радянсько-німецької війни – за Урал. Продовжував займатися науковою діяльністю, став лауреатом Державної премії (1943 рік). Ще за його життя (в 1944 році) була створена премія імені Вернадського, якою нагороджували вчених. Помер Володимир Іванович 6 січня 1945 року у Москві, де і був похований.

Загадкова сторінка життєпису

Вернадський відноситься до числа найвидатніших вчених світу. Але в його біографії є щось недомовлене. В тоталітарній країні, де людське життя нічого не значило, вчений, який був членом Тимчасового уряду, спілкувався із ворогами радянської влади – Керенським, Денікіним, Врангелем, Скоропадським та іншими, але залишився неушкодженим. Більше того, його діти жили за кордоном – в Європі (потім у США), а він вільно виїжджав для читання лекцій і спілкування з ними. Дехто пише, що це завдяки його світовій славі. Сумнівно, бо для Сталіна й Берії не існувало ніякої слави, крім особистої. Ці люди перетворювали все живе у «табірну пилюку». Дружини Калініна й Молотова сиділи в таборах. Але... є одне але. Вернадський постійно займався дослідженням питань радіоактивності, що, напевно, і врятувало його. Хоча так це, чи ні, ми вже ніколи не дізнаємося. ●

Почаївська Свято-Успенська лавра, а Миколай Потоцкий

Борис ЛЕМКІВСКИЙ

Фото з Вікіпедії

Хоц Почаїв од Лемковини далеко, то наші дідове барз дуже знали о сесым старинным монастырі. Почаїв – то не засьвіт, мож там зайти на пише, то не Гамерика. В книгах ментрикальных стоїт, же 2 липця 1877 рока єден гладышовянин помер аджи в Одесі (*convulsiones Mortuus Odessa in Russia ibidem sepultus est*), адже там го и похоронено (*sepultus est*)), а то дуже дальше од Почайова. Москві барз на Почайові залежыт, сьвідома єст того, же Почаївська Свято-Успенська лавра має барз велике вдіяня на найбарже західны старинны рускы землі, як жадна інша православна Лавра. Почаїв єст барз старым осередком православного монашого жытя, першым по Києво-Печерській лаврі. Пословиці все лем правду бесідуют, жыли з рода в рід, хоц долго не записувал іх нихто. Думам о ті: *Не є такого злого, котре бы блага не принесло*. Кєд Татарє в 1240 році не знищили бы Києва, то быти може монахы дальше жыли бы и молили ся лем в столиці. Адже майме в Бога надію, же и сучасне лихо (нелюба руска «мирна» операция) принесє блага, котры доведут до занепаду материка наїздників.

Гнешня бесіда має быти лем о гнешній Почаївській Свято-Успенській лаврі, котру створило двох великих люди. Першым єст преподобний Йов – ігумен почаївський, а другим Миколай Василий Потоцкий. Дахто погодит ся лем на першого, а другого не величал бы нигда. Перший в Почайові положыл камін угольний Лавры, а другый задбал, жебы монахы мали де жыти и разом з народом жыючым доокола молити ся за мир в сьвіті и вшелеяку іншу Божу благодать. Йоан Желізо гродил ся в Коломиі около 1551 рока, а Миколай Василий Потоцкий в 1707 році, тіж на Україні. Перший єст непреєднаным противником унії, а другый представнком польской магнатеріі, Почаїв будує яко греко-католик. Сьвіт каждого Поляка має за католика, хоц насправді не было так, серед шляхты барз дуже было кальвинів и православных. Миколай Василий Потоцкий около 1758 рока одышол з Римо-Католицкой церкви, стал ся товды греко-католиком. Адже до того, же Миколай Василий Потоцкий был католиком, нихто не має жадных сумнівів, але што до Українця – то юж так.

Тяжко буде мі доказати Полякам, же Миколай Василий Потоцкий был Русином-Українцем, для них наші доказы будут маловартісны. Думам, же з чыстым серцьом мож звати го магнатом Річыпосполитой

Портрет з церкви св. Покрови Бучача

жыючым на Україні. Был непростым человеком, другого такого Річыпосполита Обоих Народів не мала. Польский історик Миколая Василя Потоцкого тіж не зове Поляком, пише: *Юлиан Урсин Немцевич так описувал того сармату: «Ростом праві великан, лице румяне, звянуте, долги сивы баюсы, оселедец на голове закрученный за ухо. Так мал выглядати Миколай Василий Потоцкий – єден з найбільшых, але и найбарже жорстоких магнатів Річыпосполитой Обоих Народів. Гвалтувал, вбивал, тортурувал, але был тіж человеком барз боящим ся Бога и одданым справом материка* (А. Walicki *Pobożny psychopata*: <https://kurierhistoryczny.pl/artukul/pobozny-psychopata,126> [Доступ: 24.02.2023 р.]).

Адже з нашим Миколаєм Васильом Потоцкым єст велика біда, а был єдным з найбогатшых жытелів товдышньої Польщы. Польска історіографія бесідує о ним, яко о єднім з найбільшых гуляк, пияниц, не втікаючым од карчемной биткы. Миколай Василь Потоцкий єст типічным прикладом раптуса над раптусами, и то таким, котрый сьміл одыйти з Римо-Католицкой церкви (перешол до Греко-Католицкой), кєд страшено го не одпушыньом провын. А зрады римо-католицкой віры польска рация стану нікому дарувати не могла. За то Андрий Шептицкий лем в Українців має шану, а Миколай Василий Потоцкий, на жаль, в нікого. Думам, же треба сесе змінити.

Полякы го не шануют хыбалы головні зато, же не чул ся Поляком, чысто іншого Потоцкого (іншого

од описаного Немцевичом и гнешнім польським істориком) віділ представник іншого магнатського роду. Сес ровесник Миколая Василя Потоцького гостил в Каневі и так го описал: *росту невеликого, а худий и опалений як Циган, було штоси рідкісного в його лиці, што вказувало, же звык выдавати наказы, а ищы барже до того, жебы такой были здійснены. З дворян, серед якыма стоял, жадного не было, штобы го што найменше о голову не переріс... (...) Його волося было чорне и кудерляве, голову од доли мал підголену, а космик долгого волося сходил ниже правого уха, носил ся барже з козацка ніж з польска. В його лиці блищали малы, чорны очы, ничым ящурчы, кілька борозд його лиця свідчыло, же в биятыці свого лоба не щадил, а найглубша ліве лице майже на рівны части ділила. (...) Вшитыкы дворяне одягнены были порядні, але без збытку. Він сам мал на жупані полотно домашньої работы, спід котрого вызерали карамзыновы гайдаверы, вбраний был в долгу темносиню куртку з клаптиками, а його жупан был опасаний ремінным ликом, при котрым вісіла велика шабля. (...) Кед підходил єм до нього и ниско поклонившы ся, хотіл єм оповісти о собі, кед лем перешыл ня своїм зором и змряв од головы до пят, прицьмило мя так, же-м забыл языка в ґамбі* (H. Rzewuski *Pamiętki J. Pana Soplicy cześnika rapanawskiego*, Kraków 2005, s. 280-281.).

Адже Потоцький з великана стал ся человеком невеликого росту. Додам, же о тім, же не чул ся Поляком, свідчыт не лем оселедець, ци брак в його одязі контушового паса (шабля вісіла по козацкы на ремени). Його бесіды з неєдним Поляком, котрый заставлял ся своїм шлахецтвом, доводят, же змінил не лем віроісповідання, декілька таких наведу. Выповіді Потоцького лишама такыма як їх автор (Поляк) записал:

Otoś mnie zagadną! Prawda, synu, prawda, tyś szlachcic, twój ojciec był towarzyszem w mojej chorągwi. Byty ne budu, ale koły ty szlachtycz, na szczo kradesz! A taki nezabud [pamiętkę] będziesz maty.

Наказал положыти диспозитора а на ним присяжного, котрому одрахувано двіста нагаїв, шляхтич хлопу послужыл за лавку (H. Rzewuski... с. 287.). Товды Потоцький справедливист мал в своїх руках,

але іншым разом його спір з сусідом суд розсуджал, а Потоцький сесе споминал так: *A że mnie dekretami obsypano, nie dziw, bo tutejsi sędziowie takiego samego szlachectwa jak ci, którym skórę rozpruwszy, musiałem ją moją kieszenią nadłatać. Kruk krukowi oka nie wykole. Ot tepir jak ekonomiczna detyna nad nami panuje, kto w Boha wiryt, to szlachtycz. Kiedyś to nasze szlachectwo to było zaszczytem nad zaszczytami, a nyne tak go Poniatowski zasmerdyw, szczo sorom [wstyd] do szlachectwa przyznawaty sia. Bih мене осудыт [osądzi], а луде бречажут [łża]* (H. Rzewuski... с. 288.). Видно, же Жевуский тіж добрі знал українську мову, в квадратных навісах подал польському читачови поясніня труднішшых слів, а в посыліднім запер переживання оповіданым авторового спілбесідника. До того латання роздертой скоры треба доповісти слово, Миколая Василя Потоцького Польща знала яко раптуса скорого до самосуду, котрый: *Кілько раз єдном руком вдарил батогом, тівко потім тисячы выдавал другом на загоїня розданых разів. А кілко то на Україні лібербаронів (шляхты-собіпанків нерахуючых ся з сусідами) до маєтку дішло за ради його батогам? Раз повіл єдному шляхетці в корчмі докучаючому му: Ne ta hroszy, ne budu byty* (H. Rzewuski... с. 278.). Пан Жевуский, автор численных вышше наведених спогадів о Потоцьком, так кінчыт свій опис нашого магната: *Нихто не єст без вины и пан староста канівский за жытя не был съвятым. Але же мал добре серце, же был горячим католиком, же было в нем барз дуже милосердя, єст правдом, о тім не мам сумнівів. Правда, дуже злого о нім єм чул, але дуже блага віділ єм и'м сам зазнал. Нич а нич ня не зчудувало, коли'м ся довідал, же кед за даякы рокры помер в Почайові в великій съвятости (спочыл) и же простий народ чест оддає його тлінным останкам* (H. Rzewuski... с. 290.). В іншым місци Жевуский так пише о Миколаю Василю Потоцьком: *Вшитыкы чули о старості канівским, а я'м был му особисті знаний, аджи'м мал з ним інтереса, за ради котрого цілий тижден служыл єм му в Каневі - и можу ся похвалити, же найменшой прикрости з його страны єм не зазнал. А якже, оказал ся на тілко мі ласкавым и добрым в інтересах, же дай Боже моім онукам каждый їхній інтерес подібні кінчати* (H. Rzewuski... с. 278.). ●

Zjednoczenie Łemków uruchamia bezpośrednią pomoc
dla osób uciekających przed wojną.

Konto do wpłat na pomoc:

09 1240 5110 1111 0011 1189 0340

Дмитро ДЕСЯТЕРИК

Фото з архіву героя статті

«Ми маємо заповнити міжнародну арену розповідями про Україну»

Розмова з режисером документальної драми «Життя на межі» Павлом Пелешком

«Життя на межі» – наразі єдиний український фільм, який охоплює весь період російсько-української війни від 2014 року до повномасштабного вторгнення росії. Автори фільму – українські ветерани АТО, режисер Павло Пелешок та продюсер Юрко Іванишин. Як співпродюсери вони взяли участь у створенні американсько-українського фільму «Зима у вогні», номінованого на «Оскар» у 2016-му.

Сюжет «Життя на межі» розвивається за логікою потоку спогадів. Павло розповідає за кадром про те, як змінювалося його життя – і життя країни. Тут годі чекати лінійної послідовності подій. 2016, 2021, 2013, 2014 роки; розкіш Канського кінофестивалю і вир зимового Майдану, сонце над тихоокеанським пляжем і бої під Мар'їнкою, проросійське озвіріння в Донецьку і джазовий концерт на Лазурному березі; отак, ривками, в свідомості закарбовується минуле, котре потім назвуть історичним. До речі, саме тому, ведучи свою оповідь, Павло жодного разу не називає себе по імені, адже, зрештою, за винятком другорядних деталей, це все простір нашої

спільної пам'яті. «Життя на межі» транслює цей досвід у світ – і це той візуальний бій, який треба вести наполегливо і гучно.

Павло Пелешок – у минулому професійний автогонщик. Під час Революції Гідності заснував з Юрієм Іванишином проєкт соціальної журналістики ukrstream.tv. Воював спочатку добровольцем, потім перейшов у ЗСУ. В 2020 році повернувся до кінематографа.

– Павле, коли вас захопило кіно?

– Мені воно завжди подобалося, ще починаючи зі стихійних відеосалонів. Я там буквально жив, а потім батько привіз «відик» (відеомагнітофон – прим. ред.). Весь вільний час я щось дивився.

– То як ви від перегляду перейшли до власне зйомки?

– Я колись, як і багато людей, здатних тримати камеру в руках, підзаробляв, знімаючи весілля. І, зрештою, в 2000-х роках почав робити щось більш кліпове, почав скорочувати класичні 5 годин весільного відео до притомніших 40 хвилин. Одне слово, намагався цю документалістику робити цікавішою для тих, хто на третій день свята придуть змучені дивитися 5 годин диску, і заодно набивав руку на монтажі. Але ніколи не збирався знімати і зараз не збираюся продовжувати. Просто через війну довелося адаптуватися: ти на передовій розумієш, що хочеш це фіксувати більше для себе, ніж для когось. До середини 2020-го мені навіть на думку не спадало, що ці особисті кадри, навіть фронтові, колись складуться у фільм.

– Вам удавалося суміщати кінопрофесію з фронтом?

– В певну мить я взагалі покинув будь-які думки про кіно. Це сталося в 2015-му, коли ми з Юрком уже служили в ЗСУ. В чому сенс бути військовим, взагалі бути присутнім на війні? У тебе немає оцих необмежених можливостей цивільного життя: хочу бути художником, або манікюром, або оператором. В тебе обмеження часу, обмеження місць перебування. Поза цією суворою рамкою ти не можеш бути ніким іще, хоча в тобі ще живе відеокореспондент з Майдану, який за інерцією фіксує події, уже працюючи коригувальником БПЛА під час звільнення Краматорська. Тебе розриває. Ти не можеш бути усім. Треба вибирати: чи ти офіцер, чи ти режисер. Я уже мав звання, в мене були підлеглі, я не міг приїхати записати на відео наші особисті моменти, але задовго до того я припинив мислити як творча людина.

– А наскільки складно було почати мислити як військовий?

– В попередньому житті мене захоплював автоспорт, драйв перегонів, плюс продюсування, знімальні майданчики. Я був цілковито цивільним, без жодного армійського досвіду, про будь-яку зброю поняття зеленого не мав, просто не цікавився. Тим паче на ту мить сама причетність до мілітарної справи здавалася поганим тоном. Це те, про що сказано у фільмі: репутація армії була знищена. Якщо ти казав, що з війська, на тебе так дивилися: ясно, чмоня. Військовий в Україні до 2014 року не асоціювався з ерудованою, інтелектуальною чи просто розумною людиною. Бо звикли до такого: армієць – значить, тупий, прапорщик який-небудь. Радянські наративи. А коли знайомишся з американськими, британськими, естонськими, литовськими військовими, виявляється, що це професура, тільки у формі. Люди з величезною освітою та культурою. Звісно, тепер у нас теж принципово

інакші збройні сили. Тож перехід свідомості з цивільного до військового дався складно, але потім ти не можеш збагнути, коли й відбулася ця зміна.

– **Як власне з'явився фільм?**

– Сама ідея створення такого кінопродукту, як «Життя на межі», причому для іноземного глядача, зародилася після нашої з Юрком поїздки на церемонію вручення «Оскарів» у Лос-Анджелесі. Коли ти живеш у своєму військовому наративі, в тебе відчуття, що світ про все знає, співчуває, допомагає. Ти в своїй наївній ізоляції. Яка розлетілася на друзки після перетину кордону. А це був 2016 рік – і якщо в багатьох наших співгромадян на той момент стояла каша в голові, то про іноземців нема чого й казати. І коли ми повернулися з «Оскара» з враженням, що ніхто про нас нічого не знає, Юрко захотів створити фільм – наче як скласти пазл від початку на Майдані до сьогоднішнього. Тобто, якщо ми його доробимо та переможемо, то буде логічний фінал, а якщо війна триватиме, кінець картини буде відкритий. Ми дуже хотіли послідовно розповісти, хто є хто, розірвати інформаційну пуповину, що ми з росіянами один народ, що ми десь там у Східній Європі зливаємося. Тобто розповісти про нас і наші ідеали.

– **Чи складною була ця робота?**

– Ми почали знімати у самий пік ковідного карантину. Шукали копродюсерів і фінансування за кордоном, бо вийшли з війська голі й босі. Всі свої статки, що мав до Майдану, я розпродав. Я не був багатий, але і нічого не потребував. І мотоцикли мав, і машини. І ось ти звільняєшся після 7 років служби, а в тебе ні хріна нема за душею. Під час створення фільму, обробки аудіо та відео в мене були проблеми з нервовими розладами, довелося звертатися до фахівця, а коли вперше вирвалися на Канський кіноринок, ці внутрішні гойдалки посилювалися. Тому ще перед поїздкою я попросив нашу лінійну продюсерку, щоб вона знайшла оператора. Я не знав, що з того вийде, але мені здалося, що нікому з нас не треба навіть грати – настільки білими воронами ми там будемо, лишається просто зафіксувати це, без плану чи сценарію. Ми з Юрком вирушили по Європі ще за тиждень до Канн і мене просто розривало від образи не на них, а на те, в яких умовах ми перебуваємо. Де ми живемо? Чи хтось щось знає про війну? Мене постійно тригерить. От кажуть: герої не вмирають, про всіх пам'ятаємо, але це балачки, аби просто про щось говорити. Бо, на жаль, саме герої і гинуть. А ще й у медіапросторі тоді роздмухувалися сумніви: «а за що загинули», «нічого не змінилося».

– **Так, пам'ятаю цей зрадницький галас.**

– Особливо бісить, коли кажуть, що незалежність далася нам легко, впала в руки. Мені хочеться таку людину стукнути. Що значить, нам її дали? Ми 300 років боролися, нас убивали, ми майже 80 років прожили в радянській окупації. Мали Розстріляне Відродження, депортації і Голодомор, УПА, дисидентів, смерть Стуса. І як можна після цього казати: «Нам отак просто все далось»? Так, я розумію, що ми все прогавили потім, не утримали ціну, за яку здобули незалежність. Але Майдан довів, що можемо повернути контроль при бажанні. От власне фільм і розкажує про те, за що ми боремося. І з ким.

– **На яку аудиторію ви розраховуєте?**

– Мене і продюсер про це питає, і я чесно кажу, що не знаю, адже це документалістика, тут сценарій не на-

пишеш. Можливо, 14+, якщо казати про вік. Але в історичних книжок немає рейтингів, ти їх береш і читаєш, тобі цікаво чи ні. Сподіваюся, так буде і з «Життям на межі». Але з деякими групами ми працюємо прицільно. В першу чергу з політиками, бо їхній вплив – важливий інструмент. Намагаємося донести до закордонних політиків і бізнесу очевидну думку: допомагати нам треба не через жалість, а тому, що в разі, якщо Україна впаде, то всім гаплик. Пряма наслідкова залежність. На жаль, усі ці ведмеді-балалайки, велика російська культура і широка загадкова російська душа пустили глибоке коріння в західній свідомості. І ти не можеш просто прийти і сказати: росіяни погані, ви бачите, що вони роблять? Вони відповідатимуть: так, бачимо, але ж вони росіяни, а росіяни хороші, це тільки путін поганий. Тож наша робота – розвіювати цю згубну самооману, підкріплюючи аргументи силою кінематографу.

– **Так, дуже яскрава ситуація живучості проросійської міфології – результати цьогорічного «Оскара», якого дали фільму про Навального.**

– Я розумію, чому так діється. Адже в Кіноакадемії всі часи, навіть після розпаду СРСР, сиділи всякі Меньшикові й Меньшови. В Американській кіноакадемії чимало таких людей, і вони мають вплив. Тому й не дивно, що там у номінантах і призерах опиняється «Навальний», при тому що була купа документальних проєктів, гідних найвищих нагород. Ми маємо далі працювати, змінювати це ставлення. Не те, що ми кращі, а щоб на Заході почали відрізняти біле від чорного.

– **Які ваші плани зараз?**

– Пишу книгу – спортивну драму про гонщика. Не зовсім про війну, але про війну теж. Працюємо одразу над шістьма документальними проєктами. Буде стрічка про ДСНС-ників Харкова. Ще один фільм – «Хостел Львів» – про людей, що з'їхалися в покинутий гуртожиток з різних куточків України після повномасштабного вторгнення та почали відбудовувати цю покинуту будівлю, жити разом. Вийде цікава оповідь про те, як українці можуть єднатися й рухатися далі. Плануємо знімати про контррозвідку – перший фільм, в який залучимо цю спецслужбу, аби розповісти специфіку її роботи. Вони завжди в тіні, а між тим їхня робота дуже важка й унікальна. Зокрема, операція ДКР з затримання й вивозу Цемаха визнана Моссадом як одна з еталонних за останні 50 років. І окремо на основі інтерв'ю – про наш рух опору. Ми маємо заповнити міжнародну арену розповідями про Україну. Щоб усі розуміли, наскільки ми відокремилися від радянського минулого. В політиці ця війна сама за себе говорить, але в культурній площині ми дуже сильно відстаємо. ●

A. Boroń, A. Gromkowska-Melosik,
«Ukraińskie uchodźczynie wojenne. Tożsamość, trauma, nadzieja».
Kraków, «Impuls», 2022. – 270 s.

**Агнешка ГРОМКОВСЬКА-МЕЛОСІК,
Александра БОРОНЬ**

Переклад з польської Стефан Лашин

З однією валізою, але врятувати життя

30 грудня 2022 року польське видавництво «Імпульс» видало книгу двох професорок з Познані «Українські воєнні біженки. Ідентичність, травма, надія». У передмові читаємо: «На момент друку цієї книги в інтернеті вже існує понад 100 мільйонів звернень, які стосуються проблеми українських біженців. Текстів наукового характеру серед них немає. Пропонована книга має заповнити цю прогалину. З 24 лютого 2022 року кордони України перетнули 8,7 млн осіб, з них в Європі зареєстровано 5,6 млн осіб».

Свої роздуми авторки розпочали віршем Станіслава Бараньчака (польський поет-емігрант, дисидент, викладач Гарвардського університету; 1946-2014) «Якщо порцеляна, то тільки така», нагадуючи читачеві про тимчасовість і крихкість людського існування. Настановна вірша цілком узгоджується з міркуваннями й аналізом, що містяться в книзі, а особливо – з окремими історіями українських жінок. Саме в них можна побачити весь спектр трагедій, що сталися під час жорстокої нещадності війни, розв'язаної росією. Їхні окремі голоси утворюють багатопотокову історію про вимушений переїзд до Польщі, показуючи драму прийняття рішень в умовах стресу, страху та екзистенційної невизначеності. Це розповіді як про порятунк життя в небезпечних умовах, так і про тугу за тим, що було, про побудову повсякденності (виживання) у новому, чужому для себе та дітей місці, без прямої підтримки родини, друзів, без знання мови, з обмеженнями, пов'язаними з фінансовими ресурсами, а також про усвідомлення власних сил у подоланні труднощів, з якими вони зіткнулися.

Валіза, про яку розповідає поет у згаданому вірші, постає в кожній окремій історії, яку почули авторки книги. Наприклад, в історії Галини воно набуває символічного виміру: «...у потяг пускали лише одну людину з однією валізою, а у деяких людей було більше, і вони залишили ці валізи на платформах, і в мене в пам'яті залишилася

ця картина, що поїзд йде, а позаду багато валіз. Серед них були гарні, шкіряні, були й різних кольорів. І тоді я подумала, що в житті не так важливо, що ти маєш, що можна втекти навіть з однією валізою, але мати життя, врятувати його».

Таке твердження дає нам зрозуміти, що вісью роздумів співрозмовників є подорож, яка розуміється як вихід, так і еміграція. Вони вирушили самі, з дітьми, залишивши сім'ю, найближчих друзів, домівку, роботу і все, що було близьким у житті. Зазвичай у них в руках одна валіза з найнеобхіднішими речами, яких після розпакування виявляється недостатньо або вони не зовсім влучно підібрані. Бо хіба можна упакувати своє теперішнє життя в маленьку прямокутну коробку?

Вони йдуть з жалем, тривогою та смутком, часто зі сльозами та розпачем. Невідомо, чи вони коли-небудь повернуться і чи зможуть побачити своїх близьких, з якими розлучені. Іноді вони точно знають, куди прямують, іноді вирішують в дорозі, і часто рішення, де зупинитися тимчасово чи назавжди, є випадковим. У кожному з цих випадків це новий початок, для одних він асоціюється з полегшенням і надією, для інших – із тривогою та відчуттям безпорадності.

Проте, незважаючи на їхні індивідуальні життєві історії, вимушені емігрантки опиняються на межі належності. Емоційно пов'язані з батьківщиною, вони не можуть повернутися на неї і водночас намагаються знайти своє місце в новій країні проживання. Раптовий від'їзд із країни, економічна невизначеність внаслідок втрати засобів до існування, зниження соціально-професійного становища сприяє появі відчуття нестабільності, тривоги та непередбачуваності майбутнього. Вони постійно шукають: роботу, житло, відчуття безпеки, можливості набутти нових кваліфікацій та компетенцій. Постійно в дорозі.

І все ж надія не покидає їх, вони постійно борються з реальністю та собою – за цілісність власної ідентичності, за майбутнє своїх дітей, їм важко знайти себе в чужій країні. Вони не є пасивними об'єктами, що піддалися шоку масі подій. Не дивлячись на відчай, на всеохоплюючу зневіру, що це сталося з ними так раптово, життя трагедію, яка перевертає їхнє поточне існування, вони хочуть взяти справу у свої руки, отримати відчуття контролю, але не фрагментарного (іноді ілюзорного, але часто дуже ефективного). Вони засмучені, але сміливі жінки в найглибшому сенсі цього слова. Вони не хочуть залишатися жертвами подій, які прорізали їхню біографію, не хочуть, щоб видіння покинутого (а інколи вже зруйнованого) будинку та спогади про звірства російських загарбників ламали їхню психіку. Вони борються за виживання, за соціально гідне існування та психічне здоров'я – по відношенню до своїх дітей і самих себе.

Героїні розміщених у книзі розповідей просторово і психологічно відірвані від батьківщини, але водночас не інтегровані в новому місці проживання. Вони перебувають у просторі «ні тут, ні там», «між позиціями, визначеними законом, звичаєм, конвенцією та церемоніалом» – якщо звернутися до В. Тернера (британський антрополог, дослідник ритуалів у контексті соціальних змін; 1920-1983) – вони пасажери, їхні характеристики «неоднозначні; вони проходять через культурну сферу, яка має небагато або взагалі не має атрибутів минулого чи майбутнього стану».

Агнешка Громковська-Мелосік

Александра Боронь

Ця метафора подорожі також відсилає до проведення авторками методу дослідження – наративного інтерв'ю, завдяки якому вони змогли хоча б фрагментарно познайомитися з досвідом і переживаннями жінок та змістом, який вони надавали подіям, пов'язаним із примусовою еміграцією. Особисті розповіді дозволяють нам відкрити різноманітні фрагменти біографії, далекі від загального портрета біженця, представленого в кількісних дослідженнях і звітах. Зв'язок між тим, що людина пережила, та її історією є багатшаровим і являє собою своєрідну подорож – від події до її інтерпретації. Досвід людини – це елементи реального життя, які, у свою чергу, стають досвідом у процесі сприйняття та присвоєння значень, також у контексті попереднього досвіду та соціокультурного контексту. Наступна фаза – це розповідь, яка поміщає ці переживання в певні рамки, у ситуації зустрічі зі слухачем, залежно від стосунків між ними, але також інтерпретується у зв'язку з минулим і майбутнім. Останній шар – це життя як текст, трансформований інтерпретаціями дослідника, його власним досвідом, припущеннями та знаннями.

Через велику хвилю міграції українських жінок і дітей до Польщі авторкам вдалося безпосередньо зв'язатися з жінками-біженками та опитати їх. Крім того, їхні діти взяли участь у проєкті «У звичайних словах велика сила», в межах якого були створені казки та вірші для українських дітей-біженців. Все це разом з мистецькими роботами, що підготували діти з України, видано книгою (детальніше – в НС №15 від 16 квітня 2023). Це дозволило завоювати довіру наших співрозмовниць.

Метою було послухати їхні розповіді, щоб спробувати зрозуміти, що вони переживають і яке значення надають своїй втечі, травми та поточній ситуації. Це дозволило відійти від представлення біженців як однорідної групи зі схожим досвідом, поширеного в літературі, і зосередитися на окремих історіях, що містять особисту перспективу, беручи до уваги «домашні наративи». З іншого боку, ці наративи можна розглядати в контексті зіткнення з досвідом, страхами та мріями людей, які «заввичай невидимі», а їхні історії невідомі. Вони є поштовхом до роздумів над проблемою біженців, а також над нашими ідеями, страхами та сподіваннями.

Авторки сподіваються, що їхня книга, а особливо зміст її дослідницької частини, сприятиме збагаченню знань про ідентичність українських біженців у Польщі та її реконструкції під впливом подій, що відбулися в їхньому житті. Це також може сприяти поширенню ідеї «міжкультурного інтервенціонізму».

Під час інтерв'ю обговорювалися ключові питання, пов'язані з українськими жінками-біженками. Вони сто-

сувалися досвіду попереднього життя в Україні, трагедії та досвіду російської агресії, рішення втекти, а також поїздки до Польщі. Крім того, вони були пов'язані з їхнім становищем у Польщі, зокрема щодо відчуття відчаю і туги, а також бажання знайти себе в новій життєвій ситуації, одним із наслідків чого була певна реконструкція жіночності. Інтерв'ю стосувалося також проблеми житла та професійної ситуації жінок-біженок, освіти їхніх дітей та сприйняття Польщі і поляків. Нарешті авторки постаралися зрозуміти сприйняття жінками-біженками досвіду участі в самому інтерв'ю.

Дослідницькій частині передують теоретична частина, яка складається із семи розділів. Перший розділ під назвою «Вигнання: теоретичний та історичний контексти» містить спробу реконструювати поняття біженця в контексті різних, переважно соціологічних теорій і концепцій. Він також містить приклади конкретних хвиль і феноменів біженців в історичному контексті та опис дій щодо біженців, у тому числі Польщі щодо українців у 2022 році. Другий розділ описує різні політичні, економічні, соціально-культурні наслідки біженства та міграції в макрореспективі. Третій розділ присвячено психосоціальним наслідкам біженства для людини; особливо з точки зору таких явищ, як травма, екзистенціальний шок і дестабілізація ідентичності. Четвертий розділ реконструює російську агресію проти України в період з 24 лютого 2022 року на тлі історичних та національних конфліктів. Також містить опис реакції міжнародної спільноти на агресію та підтримку України – як політичну, так і військову. П'ятий розділ описує – звертаючи увагу на вимір ідентичності – вибрані різноманітні аспекти, що характеризують національність, державність та українську культуру, зокрема польсько-українські стосунки. Розділ шостий є спробою охарактеризувати українську жіночість в історичній та сучасній перспективі. У ньому йдеться про емансипацію жінок та феміністські ідеї, як їх сприймають біженці. Сьомий розділ являє собою опис прийнятих методологічних положень, які безумовно вписуються в парадигму якісного дослідження. Восьмий розділ книги – дуже обширний, в ньому аналізуються та інтерпретуються результати власних досліджень, обговорення сприйняття українськими жінками свого статусу біженки: трагедії, травми та надії. У цьому розділі йдеться про: життя в Україні до російської агресії; російську агресію та рішення залишити батьківщину; як знайти себе на ринку праці; навчання дітей та сприйняття польської школи; Польщу та поляків у свідомості жінок-біженок; реконструкцію фемінності в нових умовах життя та сприйняття жінками-біженками досвіду участі в інтерв'ю. Дев'ятий розділ присвячено становищу біженців у контексті міжкультурної освіти, особливо становищу українських жінок і дітей у Польщі у 2022 році. У ньому також представлено проєкт міжкультурної інтервенції «У звичайних словах велика сила», який виконує Кафедра полікультурної освіти та дослідження соціальних нерівностей Університету Адама Міцкевича в Познані.

Підсумовуючи: авторки намагаються показати досвід жінок-біженок, подолання травми, а також потенціал для навчання та адаптації до нових умов. Аналіз та тлумачення ситуації біженців від війни з України, представлені в цій книзі, можуть бути використані в програмах інтервенції та міграційній політиці. ●

Анна ВІННИЦЬКА

Пам'яті Юліана Павліще

Юліан Павліще був громадським діячем, співзасновником Українського суспільно-культурного товариства (УСКТ) у Колобжезі та його довголітнім головою. Очолював місцеву управу гуртка УСКТ в 1973–1991 роках, а після виникнення Об'єднання українців у Польщі керував гуртком ОУП у цьому ж місті протягом 1991–1993 років. Помер Юліан Павліще 29 березня цього року та похований у Видмінах, де спочивають інші члени його родини. Разом з ним на наших очах відходить покоління свідків горезвісної акції «Вісла».

Юліан Павліще народився 1930 року в селі Затиле, що розташоване за чотирнадцять кілометрів від Рави-Руської та двадцять від Сокаля. У селі мешкали переважно українці – лише дві родини були поляками. Дід з боку мами, Михайло Путко, був господарем, як діяч товариства «Просвіта» опікувався читальнею. Писав хроніку села, а на стінах столярні записував найважливіші події. Був людиною начитаною й користувався в селі авторитетом. Його дружина Катерина народилася в Любичі-Королівській та походить з дому Головка – в її родині було кілька вчителів. Теремко, дід з боку батька, родом з села Павліще, яке вочевидь заснували прадіди Юліана – село лежить усього за вісім кілометрів від Затиля. Це були українські родини, свідомі своєї національної приналежності, що відбилося на житті батьків Юліана Павліще, а згодом і його.

«26 червня 1947 року наше село оточило Військо Польське. Сказали нам зібрати речі та їхати до Белжця. Ми не знали, куди нас везуть і чому. Я ще повернувся з вокзалу до хати взяти яблук на дорогу. На вокзалі панував уже режим: не можна було розмовляти із сусідами, почались арешти, а люди зникали. Двадцять родин, виселених під час акції „Вісла“ з Затиля, поселено у восьми селах у гмінах Журавець на Жулавах. Вісім осіб було арештовано, троє з них за підозрою у співпраці з УПА спершу перебувало в ельблонзькій, а згодом у люблінській в'язниці. До в'язниці потрапив також мій вуйко Йосиф Путко», – згадує Юліан Павліще у книжці «Kołobrzęzanie».

Узимку 1947 року місцевий вчитель, родом з Волиня, намовив хлопця піти до сільськогосподарської тризимої школи в Гронові. У ній Юліан навчався дві зими до 1949 року, а згодом продовжив навчання у сільськогосподарському ліцеї в Полонінах біля Толькміцька та в Новому Ставі. У 1953 році найкраще склав випускні іспити (як *przewodnik nauki i pracy*), що дало йому право вступити до вищої школи без екзаменів. З листопада 1954 року був студентом Вищої сільськогосподарської школи в Ольштині, яку закінчив 1958 року, здобувши спеціальність сільськогосподарського інженера.

У 1956 році в Ольштині було засновано УСКТ. Юліан Павліще долучився до його діяльності та був обраний до Воєводської управи УСКТ. Через два роки професор економіки сільського господарства Борис Грицик порадив Юліанові шукати роботу в іншому воєводстві, попередивши, що місцева влада спостерігає за ним. На той час Юліан Павліще вже був одружений. Зі своєю дружиною Іванкою, з дому Типа, яку було виселено з сусіднього села Верхрата, він познайомився під час практики в Слупську. Тоді вона вчилася на останньому році медицини в Познані. Одружилися на Різдво 1958 року, мали двох синів. Юліан Павліще зв'язав своє життя зі Слупськом, а згодом – з Колобжегом, де отримав помешкання. У Слупську став членом управи гуртка УСКТ, а згодом у Колобжезі разом з іншими активістами заснував міський гурток УСКТ. Варто зазначити, що під час акції «Вісла» до околиць Колобжегу було переселено мешканців дванадцяти сіл з п'яти повітів тогочасного Ряшівського воєводства: Перемишля, Ярослав, Сяніка, Ліська та Кросна. Станцією пересадки українців було Карліно.

«Гурток УСКТ у місті засновано 1973 року, коли знайшлося семеро відважних людей, – саме така кількість була потрібна, щоб зареєструвати товариство. Відтоді почався час відновлення та переломлення страху, люди поступово переставали приховувати свою національну ідентичність. В околицях теж було засновано три гуртки, організовано концерти, свята Маланки, а в місті почали виступати українські ансамблі. У вісімдесяті роки ми організували курси з історії України та української літератури, розповсюджували книжки, а також тижневик „Наше слово“. Проводили зустрічі з письменниками та науковцями як з Польщі, так і України», – розповідає у вищезгаданій книжці Юліан Павліще.

Вічна йому пам'ять!

ОГОЛОШЕННЯ

XXI Загальнопольський конкурс малюнків «Рідні землі дідусів моїми очима»

Роботи просимо виконувати у форматі А3.

Прохання: не кладіть на малюнки пластилін та гострі елементи, які можуть знищити дитячі праці в транспорті.

Братимуться до уваги тільки індивідуальні роботи.

Позаду малюнка треба зазначити: • ім'я і прізвище дитини • вік автора, клас і школу • адресу і номер телефону.

Професійне журі оцінюватиме роботи у таких категоріях виконавців: 1) діти дошкільного віку (до 6 років), 2) школярі у віці 7-9 років (початкова школа), 3) школярі 10-12 років, 4) школярі 13-15 років.

Найкращі роботи будуть нагороджені та експоновані під час 48-го Фестивалю українських дитячих ансамблів – Кошалін 2023.

Малюнки не повертаємо!

Роботи просимо надсилати до 15 травня 2023 року на адресу: Związek Ukraińców w Polsce, Zarząd Oddziału w Koszalinie, ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin.

тел.: 94 /342-64-70, 884-994-009 zup_koszalin@wp.pl

Управа відділу ОУП у Кошаліні

● Надзвичайний з'їзд Українського вчительського товариства

2-3 червня в Перемишлі буде проведено надзвичайний з'їзд Українського вчительського товариства в Польщі. Під час події відбудеться обрання нового керівництва організації та планування діяльності на найближчий період.

Організатори забезпечують нічліг.

Обов'язкова реєстрація учасників за QR-кодом.

Додаткова інформація за адресою:

przemysl@ukraincy.org.pl

● ПРОГРАМА заходів з нагоди святкування Вознесіння Христового 27-28 травня 2023 р. у селі Улюч на Сяніччині

Ласкаво запрошуємо всіх, кому дорога пам'ять про рідне село Улюч, 27-28 травня 2023 р. на урочисті богослужіння з нагоди свята Вознесіння ХНІХ.

Субота 27 травня 2023 р.:

14.00 – молебень біля каплички в зниклому селі Грушівка;

15.00 – молебень і панахида на місці зниклої парафіяльної церкви св. Миколая в Улючі, після – зустріч біля ватри над Сяном.

Неділя 28 травня 2023 р.:

10.00 – Служба Божа в церкві Вознесіння Христового на горі Дубник в Улючі.

Оргкомітет:

Ярослав Холявка, Данута Співак, Іреней Яворницький

organizator: Związek Ukraińców w Polsce
Zarząd Koła i Oddziału Związku Ukraińców w Koszalinie

współorganizator: FILHARMONIA KOSZALIŃSKA im. Stanisława Moniuszki

KONCERT CHARYTATYWNY

ZBIÓRKA DATKÓW NA ZBROJNE SIŁY UKRAINY

Kapela Bandurzystów

im. H.I. Majboroda z Kijowa

17 maja 2023

środa · godz. 18.00
Filharmonia Koszalińska

wstęp wolny

bezpłatne wejściówki do polsania w kasie Filharmonii

● Шукаємо вчителя української мови на 2023/2024 навчальний рік до Міжшкільного пункту навчання української мови в Кошаліні (з вересня 2023 р.).

Бажаю випускника україністики, який може проводити додаткові хореографічні, театральні або музичні заняття для дітей.

Резюме просимо надсилати на електронну адресу:

zur_koszalin@wp.pl

Детальна інформація за номером телефону: 94 342 64 70

Управа Кошалінського відділу та гуртка ОУП

● Управа Кошалінського відділу ОУП, дирекція Загальноосвітнього ліцею у Білому Борі ім. Т. Шевченка, управа фонду ДЕКА, яка веде Початкову школу ім. Т. Шевченка в Білому Борі, запрошують на V УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ТАБІР, який проходиться 24 червня – 2 липня 2023 року (9 днів) в Білому Борі.

Організатори забезпечують:

- нічліги та харчування (сніданки, обіди, вечері) ● опіку інструкторів ● добрі умови ● екскурсії – поїздки на озеро і море ● спортивні змагання ● навчання українських пісень ● та інші розваги.

Приймаємо зголошення дітей від III до VIII класу початкової школи.

Кількість місць обмежена.

Контакт і зголошення – домівка ОУП в Кошаліні: тел. 94 342 64 70

або 503 005 378,

електронна адреса:

zur_koszalin@wp.pl

biuro@admedia-consulting.pl

Запрошуємо!

Роман Білас,

голова відділу ОУП в Кошаліні

Всепольський конкурс малюнків

Запрошуємо дошкільнят та учнів початкової школи до участі в конкурсі малюнків, присвяченому Україні

«МОЯ УКРАЇНА СЬОГОДНІ І У МАЙБУТНЬОМУ»

Професійне журі оцінюватиме праці у вікових категоріях: дошкільнята • школярі початкової школи I-III кл. • школярі початкової школи IV-VI кл. • школярі початкової школи VII-VIII кл.

Малюнки можна виконати в довільній художній техніці у форматі А-3. Братимуться до уваги тільки індивідуальні роботи, виконані самостійно учасниками конкурсу. Малюнки просимо передавати у паперовій формі, на зворотньому боці належить подати інформацію згідно з інформаційною картою: ім'я і прізвище автора малюнка • клас і адреса школи • номер телефону та електронна адреса вчителів або батьків, які підготували дітей до конкурсу.

На основі поданих художніх творів журі визначить переможців конкурсу. Результати конкурсу будуть оголошені на шкільному сайті www.lesiabart.pl, а також у тижневику «Наше слово», де також опублікуємо нагороджені малюнки.

Конкурсні роботи просимо надсилати до 31 травня 2023 р. у паперовій формі на адресу:

Szkoła Podstawowa nr 8 im. Łesi Ukrainki z Ukraińskim Językiem Nauczania w Bartoszykach, ul. Leśna 1, 11-200 Bartoszyce

Додаткова інформація за тел. 609 423 260, 605 303 206.

На сайті www.lesiabart.pl є готовий друк метрички, яку треба заповнити та наліпити на зворотньому боці малюнка (informacyjna karta do pracy). Участь у конкурсі є одночасно згодою на обробку персональних даних учасників та публікацію малюнків переможців у пресі та вебсайті школи.

Від імені організаторів – Початкової школи № 8 ім. Лесі Українки з українською мовою навчання в Бартошицях, Товариства Калина та ОУП – координаторки конкурсу Любомира Тхір, Данута Глушко

XXXVI
Регіональний український фольклорний ярмарок
Regionalny Ukraiński Jarmark Folklorystyczny

3 МАЛЬОВАНОЇ СКРИНІ - КЕНТШИН 23
Z MALOWANEJ SKRZYNI - KĘTRZYN 23

14 ТРАВНЯ
14 MAJA
GODZ. 12.30

УКРАЇНА БЕРЕЖЕ СВІТ!!!
UKRAINA W OBRONIE ŚWIATA!!!

ПАМ'ЯТІ БОГАТЕРІВ УКРАЇНИ!
SKRADZONE PIĘŚNI POWRACAJĄ!
KONCERT POŚWIECONY UKRAŃSKIM BOHATEROM BRONIĄCYM UKRAJINĘ I EUROPĘ przed moskiewską ordą.

ВІСТУПЛЯТЬ/ WYSTĄPIĄ:
СОЛІСТИ І ОРКЕСТР ВОЛИНСЬКОГО МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ім. Т. ШЕВЧЕНКА в ЛУБКУ.
СОЛІСТИ І ОРКЕСТРА ВОЛЫНСЬКОГО ТЕАТРУ МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ім. Т. ШЕВЧЕНКА в ЛУЦКУ.

УКРАЇНСЬКИЙ АНСАМБЛЬ ПІСНІ І ТАНЦЮ «ДУМКА» І УЧНІ з ГУРОВА ІЛАВЕЦЬКОГО
у потресаючій програмі про війну
"Не брати! Не сестри!"
UKRAIŃSKI ZESPÓŁ PIĘŚNI I TAŃCA „DUMKA” I UCZNIOWIE z GÓROWA ILAWECKIEGO
we wstrząsającym programie o wojnie „Nie bracia! Nie siostry!”.

У ПОШАНУ БОРЦІМ УКРАЇНИ!
ВКРАДЕНІ ПІСНІ ПОВЕРТАЮТЬСЯ!
KONCERT PRYŚWIĘCIŁYM, KTO 10 ROKÓW ŻYCIEM ZA WOLNĄ UKRAJINĘ I EUROPE przed moskiewską ordą.

Місцевий організаційний комітет з культурно-освітніх заходів у Кентшинському повіті
Międzygminny Komitet Kultury i Edukacji w Kętrzynie

Організатори і співорганізатори:
БІЛГОСКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СІСТЕМИ
SZKOŁA PODSTAWOWA NR 8 IM. ŁESI UKRAJINKI Z UKRAIŃSKIM JĘZYKIEM NAUCZANIA W BARTOSZYKACH
ОСВІТНЬОГО КОМПЛЕКСУ
КОЛО МОЖЛИВОСТЕЙ У КУЛЬТУРНІЙ
КЕНТРИНСЬКОМУ СІСТЕМІ КУЛЬТУРИ

ЗНАХОДЖЕННЯ ПОДІЇ:
МАТЕМАТИКА МОЖЛИВОСТІ В КОЖНОМУ МАЛЮНКУ
КІНОМАТИКА
БІЛГОСКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СІСТЕМИ

Як степовий вітер, розлетілась по Україні звістка, яка сповнила серця болем і смутком.

Наш Друг, Вільний Козак ПАВЕЛ СМОЛЕНСЬКИЙ

2 травня 2023 року помчав на стрімкому коні за горизонт часу, на Великий парад Перемоги.

Ми висловлюємо слова підтримки родині, близьким і всім тим, хто постраждав від цього передчасного відходу. Герої не вмирають!

Об'єднання українців у Польщі

На 58-му році життя, після важкої хвороби, передчасно відійшов у вічність

б.п. ПАВЛО ІВАНЮРА

Усе своє життя він був активним співорганізатором, учасником і спонсором українських культурно-освітніх заходів ОУП у гміні Сроково та Кентшинському повіті.

Висловлюємо глибокі співчуття **братові Іванові, дочці Соні, синам Ярославові й Петрові, усій родині й близьким** та схилиємо з ними голови в скорботі й жалю.

Покійний спочив на Сроковському цвинтарі 22 квітня 2023 р. Нехай ця земля буде йому пухом.

Голова й управа Ольштинського відділу ОУП, управа гуртка ОУП у Срокові

Передплата «Нашого слова» на 2023 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	104,00 зл	208,00 зл	416,00 зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	118,00 зл	236,00 зл	472,00 зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
395,00 зл	790,00 зл
95,00 євро	190,00 євро

КАНАДА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
395,00 зл	790,00 зл
145,00 дол КАНАД.	290,00 дол КАНАД.

США, АВСТРАЛІЯ

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
395,00 зл	790,00 зл
113,00 дол США	225,00 дол США

Шановні читачі!

У зв'язку зі скороченням замовлення газети компанією Ruch, відтепер не можна купувати газету напряму у кіосках Ruch, а лише самостійно оформити передплату онлайн на сайті prenumerata.ruch.com.pl. Також ви можете передплатити газету «Наше слово» в редакції за телефоном: 22 677-88-10 (відділ передплати та реклами) або в мережі кіосків Kolporter.

Редакція «Наше слово»

Продам ділянку під забудову 13 арів (соток) та квартиру 38 м² (газ та вода). Мокре (Сяноцький повіт, Підкарпатське воєводство). Тел: 790 430 714.

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **prenumerata i reklama** – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny:** zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuczenko, redaktorzy – Igor Szerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **prenumerata, reklama** – Łesia Korostatewycz. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów). **Wydawca:** Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: <http://ukraincy.org.pl> **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Slovo” **Druk:** Drukarnia „Efekt”. Nakład 2100 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związku Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.

Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.: Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Statki wyrażają точку zору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

55

ДИТЯЧИЙ ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

20-21 ТРАВНЯ 2023

Театр ім. Александра Севрука в Ельблонзі
вул. Театральна, 11

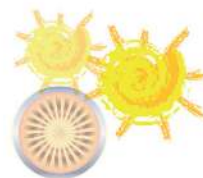
20 травня

10:00 год.

Концерт 55. Дитячого фестивалю української
культури – презентація дитячих ансамблів

17:30 год.

Концерт ансамблю **СТУДЕНТИ ТАНЦЮЮТЬ**

21 травня

10:30 год.

Гала-концерт 55. Дитячого фестивалю української культури

Організатор

Об'єднання українців у Польщі
Управа Відділу в Ельблонзі

Об'єднання
українців
у Польщі

Організовано у співпраці
з Театром ім. Александра Севрука в Ельблонзі

Дофінансовано із засобів **Бюджету Держави**

Реалізовано завдяки дотації

Управління Вармінсько-Мазурського воєводства

Президента Міста Ельблонг

Ельблонзького повіту

Почесний патронат Президента міста Ельблонг

Медіа-патронат
Razem z Tobą

Наше Слово

